

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Firewalking - přechodový rituál v současném světě pohledem
aktérů

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Miloslava Turková, CSc.

Vypracoval: Jan Solfronk

Praha 2014

Bibliografický záznam

SOLFRONK, J. (2014): Firewalking - přechodový rituál v současném světě pohledem aktérů, Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií 56 stran. Vedoucí práce PhDr. Miloslava Turková, CSc.

Anglický název práce

Firewalking – rite of passage of the contemporary world from its participants point of view

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je podat základní nahlédnutí na přechodový rituál zvaný firewalking. Firewalking a přechodové rituály obecně provázejí život člověka a společnosti od pradávna. V tradičních kulturách byl jejich význam obrovský. Ani v dnešní době však přechodové rituály neztratily svou elementární funkci. I dnes totiž ohraničují důležité okamžiky života jednotlivce a jsou součástí významných životních cyklů i přes to, že si lidé mnohdy neuvědomují, že právě absolvovali přechodový rituál. Avšak některé rituály se začínají v naší kultuře znovu oživovat (výroční obřady) a dochází také k praktikování nových, v naší kultuře nezakořeněných rituálů. Mezi ně patří právě firewalking. Teoretická část práce přibližuje pojmy rituál, přechodový rituál a firewalking včetně stručného náhledu na jeho historii. Výzkumná část práce nabízí jednotlivé pohledy aktérů, jejichž pomocí lze zodpovědět otázky významu, očekávání a jedinečného prožití kurzu firewalkingu.

Abstract

The aim of this bachelor thesis is to provide general insight into the rite of passage known as firewalking. Firewalking and other rites of passage have accompanied mankind and society since prehistoric times. In traditional cultures, their importance was immense. Even in today's world, rites of passage have not lost their fundamental purpose. They are bound to the important moments of an individual's life and are a part of the important life cycles, despite the fact that people often do not realize, they had just completed a rite of passage. However, some rituals have once again begun to arise within our culture (annual ceremonies), and new rituals, which aren't rooted in our culture are also being practiced. Amongst the new rituals is firewalking. The theoretical section of the thesis describes the concepts of a ritual, rite of passage and firewalking, including a brief glance into its history. The research section of the thesis offers individual perspectives of participants, which will

assist in answering questions of meaning, expectations and the unique experience of a firewalking course.

Klíčová slova:

obřad, rituál, přechodový rituál, tradiční společnosti, žhavé uhlí

Key words:

rite, ritual, rite of passage, traditional societies, hot ember

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a souhlasím s jejím eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě. Práce nebyla použita k získání stejného či jiného titulu.

V Praze dne 25. 6. 2014

.....
Jan Solfronk

Poděkování

Zde bych velice rád poděkoval všem informátorům za jejich vřelost a vlídnost a za poskytnuté rozhovory. Bez nich by tato práce nikdy nevznikla. Dále patří můj obrovský dík PhDr. Miloslavě Turkové, CSc. za její vedení, pomoc, odborné rady a trpělivost.

OBSAH:

1. ÚVOD	7
2. CÍL PRÁCE, ZÁKLADNÍ KONCEPCE PRÁCE	7
3. TEORETICKÁ ČÁST	9
3.1. RŮZNÉ POJETÍ RITUÁLU	9
3.2. VÝZNAM (FUNKCE RITUÁLU), JEHO ZNAKY	9
3.3. RITUÁL JAKO POJEM	10
3.4. PŘECHODOVÝ RITUÁL (A. VAN GENNEP, V. TURNER	12
3.5. RITUÁL JAKO VÝZNAMNÝ ASPEKT V ŽIVOTĚ SOUČASNÉHO ČLOVĚKA.....	15
3.6. FIREWALKING HISTORIE A SOUČASNOST	17
3.7. CHARAKTERISTIKA A PRŮBĚH FIREWALKINGU Z POHLEDU ÚČASTNÍKA KONKRÉTNÍHO KURZU	19
3.8. FIREWALKING – PŘECHODOVÝ RITUÁL V DNEŠNÍM SVĚTĚ ANO NEBO NE? ...	23
4. METODOLOGICKÝ POSTUP	25
4.1. VÝZKUMNÁ STRATEGIE.....	25
4.2. TECHNIKA SBĚRU DAT.....	25
4.3. VÝBĚR VZORKU A CHARAKTERISTIKA INFORMÁTORŮ	26
4.4. HODNOCENÍ KVALITY A ETICKÉ OTÁZKY SPOLEČENSKOVĚDNÍHO VÝZKUMU	29
4.5. ANALYTICKÉ POSTUPY A ROZBOR OTÁZEK.....	30
4.5.1. JAKÉ VYUŽÍVALI INFORMÁTOŘI ZDROJE KE ZJIŠTĚNÍ INFORMACÍ O SEMINÁŘÍCH FIREWALKINGU. JAK SE K NIM DANÁ INFORMACE DOSTALA.....	31
4.5.2. DŮVODY VEDOUcí K ÚČASTI NA PŘECHODOVÉM RITUÁLU	32
4.5.3. CO OD PŘECHODU INFORMÁTOŘI OČEKÁVALI	34
4.5.4. REFLEXE SITUACE TESNĚ PŘED PŘECHODEM UHLÍ A PO NĚM	36
4.5.5. REFLEXE ZKUŠENOSTI PŘECHODU PŘES OHEŇ S Odstupem ČASU	39
5. ZÁVĚR	41
6. PŘÍLOHY	44
6.1. STRUKTURA ROZHOVORU	44
6.2. DOSLOVNÝ PŘEPIS ROZHOVORU	44
7. ZDROJE.....	54

1. ÚVOD

Důvodů, proč jsem si vybral téma své bakalářské práce Firewalking jako přechodový rituál v současném světě pohledem aktérů, je několik. Rituály jsou součástí života každého člověka, i já se s nimi od dětství setkávám. Navíc o přechodu přes oheň mi vyprávěl otec, který jej absolvoval na počátku devadesátých let společně s dalšími rodinnými příslušníky. Líčil, jak si měli představovat, že jdou po vlhkém mechu, přestože realita bylo mnohem „pálivější“, a jeho slova mě fascinovala. Když se objevila příležitost zúčastnit se podobného kurzu, neváhal jsem. Tento akt nebo rituál ve mně nechal opravdu hluboké dojmy a mě zajímalo, jak jej prožívají i ostatní členové provizorně vytvořeného rituálního společenství. Proto jsem se také tímto tématem ve své práci zabýval.

2. CÍL PRÁCE, ZÁKLADNÍ KONCEPCE PRÁCE

Ve své bakalářské práci jsem se zabýval současným fenoménem zvaným firewalking. Pokusil jsem se zjistit, jak dnešní člověk získává informace o seminářích firewalkingu, jaké jsou jeho důvody účasti na takové akci, jak ji prožíval, co očekával, jestli připouštěl určitou nadrealitu, zásah vyšší moci, nebo byl plně při smyslech v průběhu chůze po rozpáleném uhlí. Dále mě zajímalo, zda jedince vedla touha zažít dobrodružství, „adrenalin“, nebo v účasti na semináři firewalkingu shledával nějaký hlubší význam, osobnostní růst či získání odvahy k důležitému životnímu kroku. A jaká byla konfrontace s realitou? Zda si dotyčný chtěl pouze dokázat, že „na to má“, anebo v aktu hledal něco víc. Chtěl jsem také zjistit, jak se na přechod žhavých uhlíků účastníci dívají s odstupem času.

Svou práci jsem rozdělil do dvou částí. V první, teoretické části jsem se zaměřil na to, jak je pojem rituál objasňován, vymežován, na jeho funkci a význam v historii i současnosti. Dále jsem se pokusil nastínit historii firewalkingu a porovnat rituál se současnými koncepcemi provádění tohoto rituálu. Okrajově jsem se zabýval také tím, zda firewalking (nebo alespoň kurz, kterého jsem se já a většina mých informátorů účastnili), splňuje kritéria přechodového rituálu, tak jak jej definovali zejména A. v. Gennep a V. Turner, a zda jej můžeme také tímto termínem označovat. Ve druhé, praktické části jsem provedl kvalitativní výzkum za použití technik zúčastněného pozorování, které jsem provedl na jednom ze seminářů firewalkingu. Druhou využitou technikou byl rozhovor s účastníky semináře formou polostrukturovaných rozhovorů, kdy jsem zjišťoval reflexi průběhu tohoto rituálu z pohledu aktérů samotných.

Oslovil jsem devět účastníků přechodu přes uhlí a na základě zmíněných technik jsem se pokusil získat odpověď na takové otázky, které by pomohly objasnit, jak na firewalking zúčastnění jedinci nahlíží.

3. TEORETICKÁ ČÁST

3.1. RŮZNÁ POJETÍ RITUÁLU

Rituály, ať už je chápeme v jakémkoli smyslu slova, se týkaly jak jednotlivců, tak celých společností žijících na různých kontinentech, v různě vyspělých kulturách, v různých dobách. Přestože je rituál jedním z výhradních témat antropologie, setkávají se s ním i filozofové, psychologové, sociologové i historici. Právě pro jeho přítomnost v různých dobách a každé kultuře je vymezení tohoto pojmu nesnadné. „Neexistuje jediný typ činnosti nazývané rituál, který by byl okamžitě a univerzálně rozpoznatelný, jsou však určité formy chování, spadající do kategorie, kterou jako takovou rozlišují západní pozorovatelé.“¹ Srovnáváním rituálů lze nalézt některé shodné rysy a objevováním paralel v různých kulturách postihnout jejich význam (funkci) a popsat některé znaky.

3.2. VÝZNAM (FUNKCE RITUÁLU), JEHO ZNAKY:

Rituály (zejména přechodové) umožní jedinci i společnosti přechod z jednoho vymezeného postavení do jiného, řídí tedy způsoby chování a zprostředkuje city. Podporují nebo narušují „status quo“, proto jsou i nositeli ideologie a legitimizují moc ve společnosti.² Předávají odkaz předků jako historickou hodnotu. Prostřednictvím rituálu se naši předci osvobozovali od existenčního strachu (rituály jim zajišťovaly přízeň přírody), eventuálně měly rituály význam léčitelský. Zajišťovaly vztah s neviditelným světem.³ Podle Benoista Konfucius napsal, že rituály umožňovaly sjednocovat vůle, řídit konání, harmonizovat duše a docílit všeobecné rovnováhy jak fyzických, tak i společenských sil.⁴

Mezi obecné znaky rituálů patří, že „rituál není univerzální, transkulturní jev, nýbrž specifický pohled na svět a jeho organizaci, který vypovídá stejnou měrou o antropologovi a jeho referenčním rámci i o lidech a jejich chování, jež jsou předmětem zkoumání.“⁵ Podle Rappaporta nepodléhají rituály účelové racionalitě, mohou mít významné funkce integrační.⁶ Rituály jsou obvykle tvořeny danými a uspořádanými sledy slov a činů, často jde o dramatické představení

¹ Bowie, Fiona , Antropologie náboženství, Portál , Praha 2008. str. 150.

² Tamtéž.

³ Je-li náboženství definováno jako systém představ o věcech nadpřirozených a posvátných, je potom rituál společenský proces dávající představám konkrétní podobu – Tamtéž.

⁴ Benoist, Luc – Znaky, symboly a mýty, Victoria Publishing, Praha 1995, str. 100.

⁵ Bowie, Fiona , Antropologie náboženství, Portál , Praha 2008. Str. 147.

⁶ Rappaport, Roy A. – Ritual and religion in the Mekong of humanity, Cambridge Univeristy Press , Cambridge 2005,.

s předpokládanými herci a diváky. Výrazným znakem rituálů je také jejich těsná spojitost s násilím, obětováním atp.

Mezi další znaky rituálů může patřit jeho členění na určité typy. Rituály jsou buď individuální, soukromé, nebo společenské, kolektivní. Rituál individuální je soukromý akt prováděný denně či při určité činnosti a spočívá v jednotlivých úkonech a gestech.⁷ Hlavním znakem společenských, kolektivních rituálů je ujištění, že někdo někam patří. Tento akt může vést až k extázi a vytržení.

Z výzkumu bylo patrné, že se podobné znaky objevovaly i na semináři firewalkingu. Sešlo se zde široké spektrum jedinců z různých koutů republiky, různě starých, s odlišnými zájmy, zaměstnáním atp. Přestože byli jedinci demograficky vysoce diferenciování, vytvořila se na kurzu jistá rituální společnost. Člověk se cítil být její součástí, ostatní jedinci ho také tak brali a všude panovala příjemná přátelská atmosféra. „Připadala jsem si tam hrozně dobře. I když mě ty lidi vlastně skoro neznali, věděla jsem, že jim můžu věřit a že mě mají rádi.“⁸

3.3. RITUÁL JAKO POJEM

Přestože se antropologům, historikům a dalším podařilo objasnit významy a postihnout znaky rituálů, nedaří se nalézt zcela vyčerpávající definici tohoto pojmu. Pro zajímavost uvádím definici, jak ji podává Všeobecná encyklopedie: „Rituál je ustálený modul individuálního nebo kolektivního způsobu chování, který je založen na všeobecných pravidlech přijatých v rámci dané sociální komunity, a to buď vnucených nebo tradičních.“⁹ Toto pojetí ale nepostihuje např. celou praxi soukromých rituálů. Celý život zasvětil studiu rituálů významný francouzský etnolog a folklorista A. v. Genep. V úvodu své práce *Přechodové rituály* podává v první kapitole svědectví o tom, jak je problematické definovat rituál, nalézt kritéria, podle kterých by mohly být jednotlivé rituály zařazeny. Shrnuje všechny tehdy dostupné prameny, popisuje snahu autorů o uspořádání a třídění podle různých aspektů.¹⁰ Došel k závěru, že „potíž je v první řadě v tom, jak rituál v každém jednotlivém případě přesně interpretovat, a to tím spíš, že jeden rituál lze často vykládat několika způsoby a právě tak může i jedna interpretace platit pro několik rituálů, velice se lišících formou.“¹¹

⁷ Benoist, Luc – *Znaky, symboly a mýty*, Victoria Publishing, Praha 1995.

⁸ S.J., žena, 76 let, vysokoškolské vzdělání, v důchodu.

⁹ Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích, Nakladatelský dům, Praha 1997, str. 684.

¹⁰ Genep, Arnold van, *Přechodové rituály*, NLN Praha 1996.

¹¹ Tamtéž str. 18.

Velmi důležitá z tohoto pohledu je práce F. Bowie Teorie rituálu.¹² V této studii uvádí i další možné definice pojmu rituál, vyslovené různými autory. Například Bobby Alexander, který charakterizuje rituál jako „představení naplánované nebo improvizované, kterým se realizuje přechod od každodenního života k alternativnímu kontextu, v jehož rámci je proměněn všední den.“¹³ Talál Asad říká, že jde o symbolickou činnost na rozdíl od instrumentálního chování v každodenním životě.¹⁴ Audrey Richards varuje před hledáním jednotlivých vysvětlení rituálů. S.J Tambiah konstatoval, že rituál je kulturně zkonstruovaný systém symbolické komunikace.¹⁵ Další pokus stanovit, co je rituál a jak se projevuje, přináší Catherine Bell. Popisuje rituál jako „pragmatický kompromis mezi úplností a jednoduchostí.“¹⁶ Rozlišuje také rituály do šesti kategorií.¹⁷ Zajímavou definici rituálu přináší psychoterapeutka G. Kaufman-Huberová. Říká, že rituál může být považován za most k hlubším duševním vrstvám, které svým vědomím nedokážeme řídit.¹⁸ Jack Goody sdílí hledisko s antropologem E. E. Evans-Pritchardem. Říká, že „bychom měli sledovat společnosti více z pohledu jejich členů a zvažovat formy ne jako fixované konvenční produkty, ale jako reflexe lidské kreativity. Chápat členy společností jako hovořící zvířata ve světle světa, zatížené ale nespoutané tradicí.“¹⁹ Monica Wilson chápe rituál jako náboženskou akci, která zajišťuje požehnávání mystických sil. Symboly a dané koncepty jsou využité v rituálech, ale jsou zároveň podřízené faktickému výsledku.²⁰

Bylo by možné jmenovat ještě nespočet autorů a jejich prací, kteří se vymezením pojmu rituál zabývali.

Základní rysy rituálů podle zmíněné odborné literatury shledávám v jejich účincích na dané společenství. Rituály zachovávají určitou stratifikaci společnosti, jsou nositeli ideologie a legitimizují moc. Mohou udržovat v náklonnosti magické síly, svět duchů a přírodu.

¹² Tato práce pro zajímavost obsahuje 79 titulů v seznamu literatury.

¹³ Bobby, Alexander 1997 str. 139, citováno podle: Bowie, Fiona – Antropologie náboženství, Praha, Portál 2008 str. 149.

¹⁴ Asad, Talál 1993 str. 55 citováno podle: Bowie, Fiona – Antropologie náboženství, Portál, Praha 2008 str. 149

¹⁵ Tambiah 1979 str. 119 citováno podle: Bowie, Fiona – Antropologie náboženství, Portál, Praha 2008,

¹⁶ Bell, Catherin – Ritual: Perspectives and Dimensions, Oxford University Press, Cary 2009, str.94, přeložil J.S.

¹⁷ 1)Přechodové rituály při obřadech spjatých s „klíčovým okamžikem života. 2)Kalendářní a vzpomínkové obřady. 3) Obřady výměny a společenství. 4) Obřady působení trýzně. 5) Postní obřady, půst a slavnosti 6) Politické rituály.

¹⁸ Kaufman-Huberová, G - *Děti potřebují rituály*, Portál, Praha 1998

¹⁹ Goody, Jack – Myth, Ritual and the Oral, Cambridge University Press, Cambridge 2010, str.1, Přeložil J.S.

²⁰ Monica Wilson 1957, str.9, citováno podle: Goody, Jack – Myth, Ritual and the Oral, Cambridge University Press, Cambridge 2010, str.36, Přeložil J.S.

3.4. PŘECHODOVÝ RITUÁL (A. v. GENNEP, V. TURNER):

K objasnění pojmu rituál výrazně přispěl francouzský antropolog A. v. Genep ve významné práci *Přechodové rituály*.²¹ Jeho myšlenky byly přijaty a rozvíjeny v antropologii a v religionistice, zavedl pojem přechodový rituál a vytvořil jeho trojfázové schéma.

Lidský život neprobíhá stejným tempem. V jistých obdobích se zdánlivě nic neděje, pro jiné jsou charakteristické zlomy, zvraty, prudké změny. Tomu je vystaven jak život jedince, tak určitého společenství. Události spojené s rituály mohou mít národní význam, jako např. prezidentská volba, nebo jsou významné pro jedince (narozeniny a svatba, plnoletost, maturita, postup v zaměstnání, rodičovství pohřeb...). Genep se pokusil, jak říká: „...seskupit všechny obřadné sekvence, které provázejí přechod od jedné situace k jiné a jednoho světa (kosmického nebo společenského) do jiného. Vzhledem k významu těchto přechodů považuje za oprávněné rozlišovat zvláštní kategorii přechodových rituálů, které se při rozboru dělí na rituály odluky, rituály pomezí a rituály sloučení.“²² Hlavním smyslem je umožnit jedinci přejít z jednoho vymezeného postavení do jiného. Pro označení tří fází přechodového rituálu uvádí tedy Genep následující termíny:²³

První fáze – oddělení, odloučení nebo preliminální (limen z lat. práh)

Druhá fáze – přechod, pomezí nebo fáze liminální

Třetí fáze – opětovné začlenění, (znovu) přijetí, postliminální

Každá fáze má svůj charakteristický průběh. V první fázi rituály symbolizují určité oddělení (povinná vojenská služba – nováček byl ostříhán), stejně tak mniši, novicové, muslim před vstupem do mešity se myje, aby smyl „všední prostor“.

Druhá fáze – fáze přechodu či marginálnosti – člověk se ocitá mezi tím, čím byl a čím možná bude. „Překročit práh znamená připojit se k nějakému novému světu.“²⁴ Normální pravidla chování jsou pozastavena a všichni, kteří podstupují iniciaci (vojáci, vězni, žáci) nosí stejnokroj, jsou nějak odlišeni, označeni, užívají insignie, odznaky. Jde o sjednocovací rituál; společné vykonání téhož obřadu vede ke vzniku společenství.²⁵

Celá rituální společnost na kurzu firewalkingu byla izolovaná od okolního světa. Před samotným začátkem byli všichni účastníci „očistěni“ dýmem, a doprostřed čela

²¹ Tato práce byla náležitě doceněna až posmrtně.

²² Genep, Arnold van, *Přechodové rituály*, Nakladatelství lidové noviny, Praha 1996 str. 19.

²³ Tamtéž.

²⁴ Tamtéž, str. 27.

²⁵ Tamtéž, str. 27.

jim byla namalována tečka, která měla symbolizovat třetí oko. Všichni si tak byli najednou rovni. Společenský žebříček byl smazán.

Třetí fáze, fáze opětného začlenění či přijetí, znamená, že jedinec je začleněn zpět do společnosti, ale ve změněném stavu. Van Gennep užívá pojem liminální, aby vyzdvihl dynamický prvek přechodového rituálu. Překročení prahu je klíčovým prvkem ve všech přechodových rituálech, ať už je skutečné, symbolické, časové nebo fyzické. Vztáhneme-li tento jev na firewalking, překročení prahu je zde naprosto zjevné. Práh je zde symbolizován „kobercem“ žhavého uhlí, přes který mají aktéři přejít.

Jednotlivé fáze nejsou v každém schématu stejně rozvinuty, zvláště prostřední fázi je možné rozšiřovat nebo prodlužovat (chiliastické hnutí). Je možné se zaměřit i na „prahy“ mezi jednotlivými fázemi, a můžeme dokonce sledovat opakování třífázového schématu v každé jednotlivé fázi.

A. van Gennep chápe přechodové rituály jako všeobecný strukturující prostředek lidské společnosti. Zahrnoval do nich sezónní slavnosti, územní rituály, oběť, pouť, v podstatě každé chování (náboženské i světské), které vykazovalo stejný trojfázový model odloučení, pomezí a znovuzačlenění.

Rituály začleněné ve třetí fázi jsou často obrazem fáze první. Přechodové rituály jsou dramata s jistým průběhem, nejen cyklické události, protože obsahují navíc i kontinuitu s minulými tradicemi, generacemi a je v nich odraz plynoucího času. Autor vyvozuje i obecnou zásadu: podstatný je první rituál svého druhu.

Van Gennep shrnul své studium rituálu přechodu do tří obecných závěrů:

- 1) Pod rozmanitostí vnějších podob se objevuje charakteristické trojfázové schéma. Opakuje se ve všech přechodových rituálech a v rámci různých stádií přechodového rituálu.
- 2) Střední či pomezí (liminální prahová fáze) může získat určitou autonomii v rámci celého obřadu.
- 3) Přechod z jednoho sociálního postavení do jiného se spojuje s územním přechodem (vstup do vsi, do domu).²⁶

Významně zasáhl do upřesnění pojmu přechodový rituál americký antropolog Victor Turner. Následoval van Gennepa a rozvinul jeho myšlenku o tom, že střední část přechodového rituálu by mohla mít jistou autonomii.

²⁶ Gennep, Arnold van, Přechodové rituály, Nakladatelství lidové noviny, Praha 1996

Analýzu střední fáze přechodového rituálu vypracoval Turner v knize Průběh rituálu: struktura a antistruktura v roce 1969.

Zavedl pojem *communitas* pro komunitu, společenství, společnost, aby zdůraznil nestrukturované rovnostářské lidské příbuzenství, které pokládal za typické pro střední, liminální fázi přechodového rituálu. Zatímco se přechodové rituály považují za přechod od struktury k antistruktuře a zpět ke struktuře, liminalita obsahuje „antistrukturální prvek“, který je zdrojem její síly. „*Communitas* se týká toho, co je nyní, právě teď, zatímco struktura prostřednictvím jazyka zákonů a obyčejů pramení v minulosti a sahá do budoucnosti.“²⁷ Jedinec či skupina jsou zbaveni svého dosavadního postavení a nacházejí se ve stavu, jenž je charakteristický takovými atributy, jako jsou přechodnost, stejnorodost, anonymita, abstinence, pohlavní zdrženlivost, pokora, přijímání bolesti, utrpení atp.²⁸

Role liminality není pouze negativní, strukturu jenom nepopírá, ale umožňuje její vztahy projasnit, uvědomit si jejich relativitu, případně strukturu i měnit. Upozorňuje na možné extrémy: „Přílišné zdůrazňování struktury může snadno vést k patologickým projevům *communitas* mimo „zákon“ nebo proti „zákonu“. Přeceňování *communitas* v určitých náboženstvích nebo politických hnutích, jež srovnávají lidi na stejnou úroveň, může být brzo následováno despotismem, přebujelou byrokratizací a dalšími způsoby strukturální strnulosti.“²⁹

Mezi projevy *communitas* můžeme zařadit i tzv. miléniová náboženská hnutí, která vznikají mezi lidmi na okraji společnosti se znaky, jako jsou anonymita, rovnost, absence majetku.³⁰

Victor Turner došel ještě k jednomu závěru při konfrontaci rituálů po celém světě. Upozorňuje, že: „Síly, jež formují iniciovaného kandidáta ve fázi liminality pro plnění povinností jeho nového stavu, se vnímají v rituálech po celém světě jakožto síly přesahující síly lidské, ačkoli jsou vyvolány a zprostředkovány představiteli příslušného společenství.“³¹ To, co zde definoval V. Turner, bylo na semináři také patrné. Všechny tance a zpěvy či mantry nás učil vedoucí kurzu. Z výpovědí informátorů je patrné, že si uvědomovali působení jisté davovosti.

²⁷ Turner, Victor – Průběh rituálu, Computer press, Brno 2004, str. 111.

²⁸ Turner, Victor – Průběh rituálu, Computer press, Brno 2004 str. 105-106 citováno podle: Heřmanský, Martin - Činky, sichry, banánky: Piercing v kultuře pražské středoškolské mládeže, Disertační práce, Praha 2012 str. 188.

²⁹ Turner, Victor – Průběh rituálu, Computer press, Brno 2004, str. 125.

³⁰ Často tato hnutí příkazují svým členům zbavit se majetku, aby byli blíže k příchodu dokonalého stavu souznění a harmonie - Turner, Victor – Průběh rituálu, Computer press, Brno 2004, str. 110.

³¹ Turner, Victor – Průběh rituálu, Computer press Brno 2004 str. 106.

Vezmeme-li v potaz, že studie obou vědců vznikaly na začátku a ve druhé polovině dvacátého století a jsou chápány jako stěžejní práce v oboru i dnes, můžeme říci, že jsou velice nadčasové a svou významnou roli budou mít pravděpodobně i v budoucnu.

3.5. RITUÁL JAKO VÝZNAMNÝ ASPEKT V ŽIVOTĚ SOUČASNÉHO ČLOVĚKA

V dnešní době je pojem rituál spojován hlavně s náboženstvím, kdy se zavedené rituály týkají lidí věřících. Někoho však napadnou i satanistické rituály tajných spolků nebo kultů, někoho mytologická opakující se činnost, jiný má rituál spojený s ranní kávou a čtením novin. Někdy si tak představujeme obřadné počínání domorodců ve vzdálených částech světa nebo souvisí představa rituálu s opakujícími se tradičními činnostmi našich předků (oslavy jara, sklizně), jejichž odrazy pozorujeme dodnes (pomlázka). Dle slov Nadel se „může kterékoli chování, pokud je přizpůsobeno a stvrzeno, proměnit v rituál a v dané formě se opakovat.“³²

Jak uvádí Říčan, žijeme v době, pro kterou je typický zesílený protiklad aktuálního a historického programu, ale i rychlé změny v aktuálním programu. Podle stejného autora jsou probíhající změny ve způsobu života v oblasti ekonomické, politické, technické, kulturní a duchovní, kterým jsme vystaveni, tak prudké, že sotva stačíme sledovat jejich vliv na naši psychiku.³³

Eva Lábusová, psychoterapeutka a poradkyně pro oblast rodičovství a mezilidských vztahů, uvádí v časopisu *Rodiče*, že člověk je „štvancem přeplněného diáře a svých přehnaných tužeb a přání.“³⁴ A tak stále častěji hovoří psychologové o narůstající depresi, úzkosti a strachu ve všech vrstvách společnosti a o vzrůstajícím počtu pacientů v psychiatrických léčebnách. Všichni se shodují, že lidem chybí pocit jistoty, stability a bezpečí, který patří mezi nejzákladnější lidské potřeby. Eva Lábusová je přesvědčena, že právě rituál by mohl být prostředkem, s jehož pomocí by bylo této základní potřeby dosaženo. Teprve díky rituálu se dostaví znovu pocit jistoty. Dokážeme-li je společně prožívat, dodají našemu životu potřebnou strukturu, kvalitu, zpomalení, zklidnění.

Během zúčastněného pozorování jsem zmíněné uklidnění registroval. Většina účastníků semináře byla následující ráno po přechodu uhlí velice klidná. Z jejich chování, pohybů a komunikace byla znát pohoda, uvolněnost a vyrovnanost.

³² Nadel, Siegfried F., 1954, str.99 citováno podle: Goody, Jack – *Myth, Ritual and the Oral*, Cambridge University Press, Cambridge 2010, str.35, přeložil J.S.

³³ Říčan, Pavel - *Cesta životem*, Panorama, Praha 1989, str.242.

³⁴ <http://www.evalabusova.cz/media/ritualy.php>, 10.5.2014.

E. Lábusová doporučuje zamyšlení nad tím, kde by bylo třeba rituály obnovit a začlenit do života jednotlivce, rodiny... Především zdůrazňuje vznik vlastních a rodinných rituálů, hovoří o „síle rodinného stolu“³⁵, utváření rodinného společenství při významných aktech, jako jsou promoce, svatba, povýšení v práci... Své místo by měly nalézt v našem životě nejen rituály všedního dne, ale i ty sváteční, sezónní a rituály iniciační a přechodové.

Mary Douglas zdůrazňuje nezbytnost rituálů pro moderního člověka proto, že: „vytvářejí rámec, soustřeďují pozornost, mění kontext, zároveň umožňují prožívat něco, co bychom jinak neprožívali, pomáhají např. strukturovat čas, dny v týdnu, svátky atd. Rituály a svátky život rytmezují, vytvářejí ze života celek. Zprostředkují zkušenost, oceňují zkušenost, pokud mu svěříme důvěru.“³⁶

Otázkou je, které tradiční rituály jsou v dnešní době ještě živé, eventuálně existují v pozmeněné podobě. Křest je nahrazen vítáním občánků, složení maturity je vnímáno tradičně jako zkouška dospělosti a je provázeno novými rituály (dekorování maturantů). Přijímání nových členů do kolektivu je známé rovněž z historie (tovaryši do cechů), dnes se jen mění kolektivy (hokejový tým). Za náhradu iniciačního rituálu je možné považovat adrenalinové akce mladých chlapců, kteří si jejich pomocí dokazují, že jsou dospělí.

Objevují se rituály nové, například se mladá generace hlásí k piercingu - rituálu, který ji odlišuje od stávající struktury.³⁷

Vytvářejí se soukromé rituální praktiky, které používají jak jednotlivci, tak kolektivy (atleti, golfisté, týmy amerického fotbalu). Vznik těchto rituálů může mít původ i v pověřivosti, protože je často vyvolán úspěšným aktem při prvním použití. Na základě jejich zkoumání se prokázalo, že jsou velice účinné, pokud jde o rychlé uvolnění, motivaci nebo koncentraci. „Rituály a zvyky mohou být využity ke znovuzískání koncentrace a soustředění v určitý moment nebo k odpočinku.“³⁸

Myšlenku o přínosu rituálu formuloval Lincoln.³⁹ Podle něj je právě hlavní funkcí rituálu dát životu hlubší význam než jen živočišné přežití. Tento smysl povyšuje život

³⁵ <http://www.evalabusova.cz/clanky/ritualy.php>, 10.5.2014.

³⁶ <http://www.gymnasion.org/archive/article/ritual-co-dela-cloveka-clovekem> 1.6.2014.

³⁷ Heřmanský, Martin - Činky, sichry, banánky: Piercing v kultuře pražské středoškolské mládeže, Disertační práce, Praha 2012.

³⁸ Garrat, Ted – Sporting Excellence: Optimising Sport Performance Using NLP, Crown House Publishing Limited, Bancyfelin, Carmathen 1999, str. 123, přeložil J.S.

³⁹ Lincoln, Bruce – Emerging from the Chrysalis: Rituals of Women's Irritation, New York, Oxford: Oxford University Press, 1991 citováno podle: Bowie, Fiona Antropologie náboženství Praha, Portál 2008, str. 169.

nad nudu, absurditu a zoufalství. Dodává cenu i té nejtvrďší existenci a propůjčuje důstojnost všem činům člověka, ať už se jinak mohou zdát sebetriviálnější.

Čím jsou nahrazovány v současnosti tradiční rituály? Za rituál asi nelze považovat pravidelné nakupování o víkendu v supermarketech, které žádný nový společenský status nenabízí. Eva Lábusová toto hodnotí jako dobově podmíněnou neurózu, protože procházka v davu lidí nás ještě mezi tento dav nezačleňuje. Stejnou roli mohou mít počítačové komunikativní hry nebo pobyt na sociálních sítích.

Možnosti, jak obstát v dnešním světě, nabízejí různé aktivity založené na tisícileté tradici východních kultur, kde propracovaný systém tělesných cvičení je propojen s nácvikem duševního uvolnění, pohody a rovnováhy, a jde o záležitost transkulturní, např. joga nebo tai-chi. Hledáním cesty, jak porozumět sobě i společnosti, je třeba i dunkeltherapie - pobyt ve tmě.

3.6. FIREWALKING – HISTORIE A SOUČASNOST

V naší současné společnosti se objevuje nový typ přechodového rituálu – firewalking (přechod přes žhavé uhlí). Je vnímán jako prostředek osobního růstu, slouží k překonávání stresu, strachu a překážek nebo se stává motivací k řešení problémů. Přispívá k uspořádání a harmonizaci každodenních činností, dokáže navodit potřebný nadhled při řešení problémů.

Firewalking se v naší společnosti praktikuje od počátku devadesátých let dvacátého století. Jako první ho začala provádět společnost Zlatá mysl, která se po několika letech rozpadla, na další společnosti (Modrá alfa)⁴⁰, přičemž Zlatá mysl jako taková zanikla.

V současnosti se objevuje několik organizací, pořadatelů nebo koučů, kteří firewalking ve svém portfoliu nabízejí.⁴¹ Jsou organizovány semináře určené studentským kolektivům, zaměstnancům firem či nejrůznějším zájemcům širší společnosti. Vznikají oficiální fóra, skupiny na sociálních sítích⁴² i různá sdružení s pravidelnou účastí.

Přechod přes žhavé uhlí, eventuálně kontakt se žhavými uhlíky i na rukou, hlavě či jiných částech těla, má hlubokou tradici. Nejstarší písemný záznam,

⁴⁰ <http://www.modraalfa.cz/> 15.6.2014

⁴¹ <http://www.firewalking.cz/> <http://www.innerwinner.cz/firewalker> <http://firewalker.cz/> <http://firewalk.cz/> <http://www.fire-walking.cz/odvaha.html> <http://www.azteambuilding.cz/CS/firewalking.html>

⁴² <https://www.facebook.com/pages/Firewalking/109304672422661> 25.5.2014.

pocházející z Indie, je asi 4000 let starý, ale rituál je pravděpodobně i starší, některé africké kmeny ho praktikovaly od nepaměti.⁴³ Dalším příkladem mohou být kmeny severoamerických Indiánů, domorodců ostrova Bali (dívky tam tančily na uhlících k oslavě bohů), Indie, Tibetu, Srí Lanky a Číny. Také v Japonsku či Argentině bylo chození po uhlících součástí místní kultury.⁴⁴

Dosud se provádí v Africe, Asii, Austrálii, Polynésii a v Evropě na Balkáně jako pozůstatek lidových tradic a rituálů. Ze středověku je známý „Boží soud“, přechod přes oheň jako důkaz viny nebo nevinu.⁴⁵

Antropolog Laurens van der Post roku 1977 zveřejnil zprávu o pozorování příslušníků kmene Kung v poušti Kalahari. Při tanci na uhlících „Zdalo se, že tanečníci vstoupili do reality mimo mé chápání“.⁴⁶ Americký psycholog Richard Katze tvrdil, že kungští léčitelé používají oheň, aby zvýšili hladinu životní energie „n/um“ a dostali se na vyšší úroveň vědomí. Pak dokázali léčit.⁴⁷

Na jižní části ostrova Bega v souostroví Fidži mají muži kmene Sawaů propůjčenou moc od boha nad ohněm. Do jámy se naskládají hladké kameny, na nich je zapálen velký oheň a je několik hodin udržován. Jako první skočí do jámy velekněz a vyzkouší, zda jsou kameny dost horké. Pak přicházejí tanečníci, kteří seskakují do výhně a s úsměvem na tváři tančí v kruhu po kamenech. Nejsou na nich patrné známky bolesti, jejich chodidla a nohy jsou nezraněny. K účasti byl přizván i jeden Evropan. Podrobil se všem předchozím úkonům a společně s ostatními tančil na kamenech.⁴⁸

Arnošt Vašíček v článku přináší barevnou fotografii chodce z Kataragamy na Srí Lance, který jde přes hořící cestu. Plameny dosahují až do půlky lýtek.⁴⁹

Bulharští chodci po žhavém uhlí provozují takzvaný nestinarský tanec. Vznikl prý ve vesnici Bigari v pohoří Strandžu. Původně šlo o pohanský tanec, jehož účelem bylo usmíření živelů. Nestinarové se na své umění připravují a učí se ho od tří až čtyř let věku. Tanečníci se před ním několik dní postí a málo pijí.⁵⁰

⁴³ <http://www.firewalking.cz/2010/03/14/fenomen-firewalking/> 25.5.2014.

⁴⁴ <http://www.firewalking.cz/2010/03/14/fenomen-firewalking/> 25.5.2014.

⁴⁵ <http://www.cestypsychotroniky.cz/index.php/souvislosti/174-chuze-po-ohni> 1.6.2014.

⁴⁶ <http://www.firewalking.cz/2010/03/14/fenomen-firewalking/> 25.5.2014.

⁴⁷ <http://www.firewalking.cz/2010/03/14/fenomen-firewalking/> 25.5.2014.

⁴⁸ Záhada kmene Sawaů. 100+1 ZZ, č. 23, roč. 1971 citováno podle:

<http://www.cestypsychotroniky.cz/index.php/souvislosti/174-chuze-po-ohni> 1.6.2014.

⁴⁹ Vašíček, A.: Svatyně utrpení a zázraků. Květy.č. 15, roč. 1994 citováno podle:

<http://www.cestypsychotroniky.cz/index.php/souvislosti/174-chuze-po-ohni> 1.6.2014.

⁵⁰ <http://www.cestypsychotroniky.cz/index.php/souvislosti/174-chuze-po-ohni> 1.6.2014.

Nesmíme opomenout fakt, že firewalking je v české kultuře poměrně nový jev. (Nebo možná tu už byl, ale asi se na něj zapomnělo, protože nejsou lidé, kteří by metodu provozovali z generace na generaci.) Velký nárůst zájmu o tento rituál zaznamenáváme po roce 1989. Společnost se více otevřela novým možnostem a alternativním přístupům ve výkladu světa, života, lidských schopností... Podle slov jednoho z organizátorů kurzu firewalkingu není o tento rituál v dnešních dnech takový zájem, jaký byl tehdy v devadesátých letech. Příčinu vidí v jistém vystřízlivění společnosti z nových možností po rozpadu Sovětského svazu.

3.7. CHARAKTERISTIKA A PRŮBĚH FIREWALKINGU Z POHLEDU ÚČASTNÍKA KONKRÉTNÍHO KURZU

O přechodu přes oheň vím už od mala. Můj otec, babička i další rodinní příslušníci se tohoto rituálu účastnili a já vždy jen fascinovaně poslouchal jejich vyprávění a nechápal, že se nepopálili.

Jsou to asi dva roky zpět, kdy má sestřenice byla na divadelním představení „Čtyři dohody“⁵¹, které uváděl mediálně známý herec. Po skončení představení ho oslovila, dala se s ním do řeči a během konverzace se dozvěděla, že se podílí i na seminářích firewalkingu. Sestřenice neváhala, zjistila si potřebné údaje o místě a termínu semináře a i se svým přítelem se vydali vstříc nepoznaným možnostem lidského těla, osobního posunu a duchovního růstu.

Jakmile jsem se dozvěděl o podobné možnosti, ihned jsem se na kurz přihlásil a netrpklivě očekával, jak bude vše probíhat a zda to vůbec zvládnou. Na internetových stránkách⁵² jsem se přihlásil na červnový termín 2013, obdržel jsem e-mail obsahující podrobnější informace např. v kolik hodin kurz začíná, polohu kempu a cenu, která byla stanovena na 2600 Kč. Doprovázet mě měla H.K., která nakonec bohužel nemohla a já si připadal jako hozený do studené vody. Vydal jsem se tedy v pátek v podvečer do Jindřichovic pod Smrkem, kde se seminář konal. Dorazil jsem na místo. Zatímco jiní lidé se procházeli, a někteří vypadali, že se cítí jako doma, já byl doslova ztracen. Neměl sem ponětí, kam mám jít, ani na koho se obrátit. Nakonec se mi dostalo pomoci od jedné z účastnic, která mě nasměrovala na vedoucího kurzu.

Ubytoval jsem se v chatce s dalšími třemi lidmi a odebral se do společenské místnosti, která byla zároveň jídelnou, na večeři a poté vyslechl úvodní řeč vedoucího kurzu. Celkem se na místě shromáždilo asi padesát lidí. Každý se měl jednotlivě představit, sdělit odkud je, za jakým účelem přijel a opřít se o prvotní dojmy. Po

⁵¹ Jde o knihu, jejímž autorem je Miguel Ángel Ruiz. Jde o jakéhosi praktického průvodce osobní svobodou skrze moudrost starých Tolteků. Citováno podle http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cty%C5%99i_dohody 29.5.2014

⁵² <http://skridla.arcs.cz/> 20.4.2014

tomto zahájení následoval první „obřad“ nesoucí název potní chýše nebo také indiánská sauna. Vytvořili jsme kruh kolem ohně a vedoucí se ujali slova. Sdělili nám, co se bude dít, jak bude „obřad“ probíhat a několik instrukcí, co a jak je záhodno dělat.

Rituál začal. Účastníci stáli v kruhu kolem ohně. Poté vedoucí nabrali několik rozžhavených uhlů do velké mušle, kde byla směs bylinek a vznikajícím dýmem nás „očistili“ a každého pasovali na „jednoho z nás“.⁵³ Před potní chýší byla beraní lebka, kam jsme si mohli dát různé talismany nebo věci nám důležité, aby nás zaprvé ochraňovaly, zadruhé aby nabyly posvátnou sílu. Vedoucí kurzu nám doporučili, abychom se svlékli donaha. Kdo nechtěl, samozřejmě nemusel, ale bylo to z praktických důvodů. Trávit více jak hodinu a půl v potní chýši v oblečení je velmi nepohodlné. Nazí jsme se začali usazovat v provizorně zhotovené kulovité chýši. Uprostřed byla vykopaná díra, do které se následně ukládaly do oranžova rozžhavené kamenné kostky. Čekalo nás sedm kol, kdy v každém z nich se přidávaly kameny, které se postupně polévaly vodou. Každý kámen jsme museli pozdravit „vítej bratře“. V sauně bylo velké horko a vydržet skoro dvě hodiny v takovém prostředí, navíc plném páry, představovalo značnou výzvu. Ale pomáhaly mi zpěvy, které mě přivedly na jiné myšlenky, umožnily pravidelně a klidně dýchat a přestal sem díky nim vnímat nesnesitelné horko.

Když jsme vylezli ze sauny, měli jsme si lehnout do trávy a „vyčurat se“. Připadal jsem si neuvěřitelně unavený, ale zároveň se cítil opravdu skvěle a nemyslel na nic jiného, než na přítomný okamžik. Potom jsme postávali u ohně a povídali si o zážitcích ze sauny, některé byly opravdu silné, já jsem šel následně do sprch a spát.

Druhý den ráno jsme šli před snídaní na louku, kde se tancovaly tance dervišů⁵⁴, kdy jsme se sedm minut točili na místě a jiné, při kterých jsme vysílali energii do čtyř světových stran. Velmi zajímavé bylo vyprávění jednoho z vedoucích o práci s autistickými dětmi, o jeho zážitcích s touto prací spojenými.

Dále jsme se zabývali strachem. Dostali jsme za úkol postupně ve třech dvojicích diskutovat o strachu a pokusit se svůj „strach“ definovat a přijít na jeho příčinu. Nakonec, posledního čtvrtého člověka jsme si měli představit jako někoho, komu se bojíme něco říci. Probíhající dialogy byly velice emotivní a silné. Mnoho lidí

⁵³ Tato fáze mi připadá velice podobná preliminální fázi, tak, jak o ní mluví A.v. Genep. Stali jsme se součástí rituálního společenství odděleného od ostatního světa, byli jsme očištěni dýmem a mohli se tak účastnit přechodového rituálu.

⁵⁴ Jde o duchovní rituál, formu modlitby. Tanec, přesněji řečeno otáčení v kruzích, je jedním ze způsobů, jak se přiblížit bohu a splynout s ním. Citováno dle http://www.national-geographic.cz/detail/tanec-dervisu-umi-privest-do-transu-podivejte-se-jak-tanci-islamsti-mystikove-23225/#.U6pwGZR_ucw 11.6. 2014

při nich plakalo. Dopolední program uzavřelo objevování osobního průvodce přes žhavé uhlí. Měli jsem se svými myšlenkami ponořit do země a tam hledat naše mytické zvíře.

Následoval oběd, příprava dříví na večerní hranici a volný program. Celý jídelníček byl vegetariánský, takže i večeře sestávala spíše ze zeleninových pomazánek, polévky a dalších.⁵⁵

Večer jsme se shromáždili kolem velkého ohně. Někteří s sebou měli bubínky vyrobené na jiných kurzech pořádaných stejnou společností. Stejně jako předchozí den jsme byli „očištěni“ dýmem a doprostřed čela nám vedoucí namalovali tečku. Následovalo zpívání různých písní, tančení, rituální upalování strachů, které jsme během dopoledního programu napsali na papír a ten spálili v ohni. Podstoupili jsme nácvik přechodu uhlí, kdy se na zem položil asi šest metrů dlouhý koberec, před něj byl položen suchý hadr na očištění nohou. Postup dle instrukcí byl: směřovat pohledem na obzor a chůzí vyrazit vpřed.

Tempo písní i tanců se stupňovalo, bubnování sílilo až v jeden moment vše ustalo. Instruktoři začali vytvářet „koberec“ ze žhavých uhlíků. První přešli oba dva instruktoři, za nimi postupně jeden po druhém následovali všichni ostatní.

Fotografie č. 1 Přechod přes uhlí

Zdroj: z archivu informátora O.K.

Já osobně jsem se rozhodně necítil v nějakém excitovaném stavu mysli a už vůbec ne na to, abych uhlí přejít. Naopak. Měl jsem strašlivý strach, že se popálím, spadnu do ohně. Když jsem ale spatřil asi třináctiletou holčičku, jak se sebevědomě

⁵⁵ Celý kurz se odehrával v odlehlém kempu, daleko od civilizace. V tomto by bylo možné spatřit rituální odloučení od společnosti, o kterém hovoří jak Gennep, tak V. Turner.

postavila na hadr, vzhledla k obzoru a lehkým krokem přešla oheň jakoby nic, má mužská ješitnost se ozvala. Postavil jsem se do řady, přede mě ještě rozprostřeli další oranžově blikající uhlíky, upřel jsem pohled na obzor, nadechl se, vydechl, znovu se nadechl a vykročil. Byl to zvláštní pocit cítit praskající uhlíky na chodidlech a sálající teplo na nohou, ale nijak mi to neublížilo. Přešel jsem a polila mě nepopsatelná vlna čistého štěstí, radosti z překonání toho ukrutného strachu, který jsem měl. Cítil jsem najednou obrovskou energii a „jasno uvnitř sebe“. Ta radost z toho, že jsem to přešel a mi nic se mi nestalo, byla nepopsatelná. Po chvíli se ale strach znovu začal ozývat a já vycítil, že musím jít ještě jednou, abych přechod potvrdil. Při druhé chůzi jsem si lehce popálil obě nohy, nebylo to ale nic strašného, měl jsem tam jen pár načervenalých teček.⁵⁶

Fotografie č. 2 a 3: Nohy po přechodu – Jan Solfronk

Zdroj: z archivu autora.

V noci jsem se příliš nevyspal. Několikrát mi doslova vystřelilo v místech lehkého popálení a navíc moje nohy hrozně hřály. Teplo z nich přímo pulzovalo.

⁵⁶ Přechod jako takový dle mého názoru odpovídá liminální fázi.

V neděli ráno po snídani jsme opět tančili a zpívali. Na rozdíl od sobotních tanců se tančilo společně v kruhu, kdy se lidé čas od času museli objímat, dívat do očí, nebo se před sebou uklánět. Pro některé účastníky to byl opět velmi emotivní zážitek.⁵⁷

Následoval oběd a po něm poslední sezení a vyprávění o individuálních zážitcích z přechodu ohně a vzájemné loučení všech členů, tedy každého s každým. Vzniklá atmosféra byla velmi důvěrná, a přestože jsem spoustu lidí téměř neznal, často to vypadalo, jako že to jsou moji blízcí přátelé.

Celý kurz ve mně zanechal hluboké dojmy, jak z aktivit, tak z přechodu uhlí, ale i lidé, se kterými jsem strávil víkend, byli pro mě a pro celý obřad velice důležití.

3.8. FIREWALKING – PŘECHODOVÝ RITUÁL V DNEŠNÍM SVĚTĚ ANO NEBO NE?

Interpretační rámec, tedy přechodové rituály pojímané zejména Gennepem a Turnerem, firewalkingu jako přechodovému rituálu v některých kritériích odpovídá. Je ale důležité se nad tímto problémem ještě pozastavit a zamyslet. Člověk, který se přihlásí na seminář firewalkingu, ať už je provozovaný kteroukoli společností nebo jednotlivcem, se tak dobrovolně zařazuje do určité rituální společnosti. Důležité je zde slovo dobrovolně, protože v naší společnosti a kultuře nikdy nedocházelo k podobným přechodovým rituálům (jako je firewalking), které by prostupovaly celou společností, byly celou společností akceptovány a chápány jako přerod daného jedince a jeho znovuzařazení do společnosti v již změněném stavu. Porovnáme-li firewalking například se svatbou, která je označována za nejběžnější přechodový rituál i v dnešním slova smyslu, zjistíme, že v případě svatby jde o společností uznávanou změnu statusu, proměnu od jednoho stavu k jinému (svobodný život bez „závazků“ se svatbou mění v usedlý život s pravděpodobností zakládání rodiny). Svatba je proto i v naší společnosti uznávaným (avšak nevyřčeným) přechodovým rituálem.⁵⁸ Odpovídá jí i třífázový charakter. Preliminální fázi zde mohou být zásnuby. Snoubenci připravují a plánují svatbu, kde a kdy se uskuteční, koho pozvou, jak velká bude. V den obřadu nevěsta opouští svůj dům a následuje samotný obřad. 2. liminální fáze by odpovídala následující veselce a svatební cestě. Manželé jsou na pomezí a až po jejich návratu se znovu zařazují do společnosti již s proměněným sociálním statutem, zakládají nový domov, nevěsta je přenesena přes práh.⁵⁹ Často jsou určitým

⁵⁷ Zde je patrné opětovné začlenění do společnosti. Uklánění se a objímání účastníků naznačuje postliminální fázi, kdy je jedinec změněn a přijat do nového společenství těch, kteří přešli.

⁵⁸ Bawie, Fiona – Antropologie náboženství Praha: Portál 2008, str. 159.

⁵⁹ Coulanges, Fustel de - Antická obec, Pastelka, Sofis, Praha 1997.

způsobem označení, aby se vydělili ze zbylé společnosti. Tuto funkci mohou zastávat prsteny.

Na druhé straně firewalking, který podobné kořeny jako svatba v naší společnosti nemá, tak není všeobecně uznáván, a neměl by z tohoto důvodu patřit do přechodového rituálu. Po přechodu žhavého uhlí totiž nedochází ke všeobecně uznávané změně společenského statusu. Podíváme-li se na tento problém zblízka, zjistíme, že tomu tak nemusí být. Účastníci firewalkingu totiž vytvářejí (během poměrně krátké doby – většinou o víkendu) uzavřené rituální společenství, kde se trojfázová struktura tak, jak ji definoval Genep a rituálně vytvořená společnost neboli *communitas* definovaná Turnerem, vyskytuje. Ke změně statusu dochází také (toto společenství, můžeme brát ze začátku jako ohněm nepoznamenané a na konci kurzu se všichni, kteří oheň přešli, opět zařazují do společnosti, která přechodový rituál akceptuje a nový sociální status – přešel přes oheň, patří mezi nás - také). Nicméně po návratu do reality všedních dní okolí nepozná a neví, co se během jednoho daného víkendu odehrálo. Přestože člověk může být proměněn, posunut, jak z individuálního psychologického hlediska, tak z hlediska sociálního (v dané provizorní rituální společnosti), není firewalking zakořeněný v naší kultuře a účastník tak nemůže být chápán s novým sociálním statutem.

4. METODOLOGICKÝ POSTUP:

4.1. VÝZKUMNÁ STRATEGIE:

K naplnění vytyčeného cíle jsem využil techniky typické pro kvalitativní výzkum. Šlo o techniky zúčastněného pozorování, a abych mohl lépe pochopit individuální náhled účastníků, zvolil jsem techniku polostrukturovaných rozhovorů. Zmíněné postupy, které jsem si vybral, jsou pro takovýto typ výzkumu mnohem vhodnější, na rozdíl od výzkumu kvantitativního. Kvalitativní výzkum je pružný, mnohem lépe reaguje a přizpůsobuje se různým situacím a podmínkám, získává vhled a má přístup k podrobnému popisu při výzkumu události a umožňuje studovat sociální procesy.⁶⁰ U tohoto typu výzkumu probíhá několik fází najednou, a sice vytváření daného vzorku, sběr dat, analýza a následná interpretace. Využil jsem verbální techniky dotazování, abych zachytil podrobné vzpomínky, prožitky a emoce jedince, který přechod přes oheň absolvoval. Zároveň tento typ dovolil zjistit důvody a pohnutky a vůbec celou cestu, jak a proč se k firewalkingu informátor odhodlal. Pro dané téma byl nejvhodnější polostrukturovaný rozhovor, během kterého se informátoři mohli vyjadřovat volněji. Zaměřil jsem se na menší počet informátorů a položil jim skupinu otázek, které jsem případně doplňoval dalšími rozvíjejícími otázkami. Informátory jsem vybíral jednak z okruhů lidí, které znám osobně a u kterých vím, že firewalking absolvovali, dále jsem požádal několik účastníků, kteří se mnou byli na kurzu.⁶¹ Vytvořil jsem seznam lidí a na sjednané schůzce jim objasnil záměry svého výzkumu a bakalářské práce. Po jejich souhlasu jsem jim začal pokládat připravené otázky. Celý rozhovor jsem zaznamenával na diktafon.

4.2. TECHNIKA SBĚRU DAT

Polostrukturované rozhovory tvořily vedle zúčastněného pozorování elementární techniku sběru dat. V mé práci mi tato technika posloužila nejlépe. Zmíněná technika mi umožnil navázat bližší vztah s informátorem, který je k tomuto tématu nutný. vést rozhovor o silných emocionálních prožitcích a zkušenostech vyžaduje důvěru.⁶² Se souhlasem informátora jsem celý rozhovor zaznamenával na diktafon. Výhodu jsem měl v tom, že velká část dotazovaných byli mí blízcí známí,

⁶⁰ „Otázky může výzkumník modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat. Z tohoto důvodu se někdy kvalitativní výzkum považuje za emergentní nebo pružný typ výzkumu“ Hendl, Jan. – Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace Vyd.1. Praha: Portál, 2005, str. 50.

⁶¹ Výzkum mám trochu ulehčený, protože několik lidí, kteří přes rozžhavené uhlí přešli, znám osobně.

⁶² „Pak existuje určitá střední cesta v podobě polostrukturovaného dotazování, jež se vyznačuje definovaným účelem, určitou osnovou a velkou pružností celého procesu získávání informací.“ Hendl, Jan. – Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace Vyd.1. Praha: Portál, 2005, str. 164.

takže se zaznamenáním rozhovoru se nevyskytl žádný problém. V průběhu dialogu jsem si pořídil i několik doplňujících písemných poznámek, které diktafon zachytit nedokáže – náladu informátora, viditelné prvky citových prožitků atd. Připravil jsem si seznam otevřených otázek, včetně dalších otázek doplňujících, abych pokryl co možná největší část zkoumaného problému. Otázky jsem rozdělil do několika hlavních kategorií. V první kategorii jsem zjišťoval, jak se informátor o přechodovém rituálu dozvěděl, způsob, jakým se k němu informace dostala. Druhá skupina otázek byla už specifičtěji zaměřená na přechodový rituál – firewalking. Snažil jsem se zjistit důvody vedoucí k přihlášení a absolvování zmíněného rituálu, jaké měli jedinci pohnutky atd. Dále jsem zjišťoval očekávání informátorů. Následně jsem se zaměřil na průběh rituálu z informátorovy perspektivy. Jak vnímal jednotlivé úkony, zpěvy a tance, a zejména mě zajímalo, co informátor cítil a prožíval bezprostředně před přechodem uhlí a ihned po něm. Tuto otázku doplňovala další otázka zaměřená na emocionální prožitek. Poslední pokládanou otázkou, kterou jsem informátorům pokládal, bylo, jak na přechod ohně pohlížejí nyní s dostatečným odstupem času.

Po dokončení seznamu otázek jsem si domluvil schůzku s blízkou osobou, která se firewalkingu účastnila a vyzkoušel jsem si na ní, jak takový rozhovor může proběhnout. Chtěl jsem být připravený na nečekané momenty, které mohou při dotazování nastat. S tím samozřejmě souvisí i výběr prostředí výzkumu. Sledoval jsem její reakce na otázky, které jsem s ní ihned po zodpovězení konzultoval. Ptal jsem se, zda jsou pokládané otázky dostatečně srozumitelné, jestli jsou položeny ve vhodnou dobu a správně formulovány. Další informace, které jsem pro úplnost zjišťoval, byly, zda nejsou některé otázky příliš vtíravé nebo troufalé, jestli se na ně odpovídá snadno nebo obtížně.⁶³

4.3. VÝBĚR VZORKU, PROSTŘEDÍ VÝZKUMU A CHARAKTERISTIKA RESPONDETŮ

První část výzkumu proběhla na kurzu firewalkingu v Jindřichovicích. Zde jsem si všiml prostředí vybraného pro přechodový rituál, stravy, která nám byla podávána (vegetariánská). Pozoroval jsem viditelné projevy chování jedinců v průběhu celého víkendu. Jedinci, kteří absolvovali přechod přes oheň již po několikáté, vypadali mnohem sebejistěji než lidé, kteří při společných hovorech tvrdili, že jdou přes oheň poprvé.

Oslovil jsem celkem devět informátorů, kteří se účastnili přechodového rituálu zvaný firewalking. Abych takový výzkumný vzorek získal, využil jsem vlastních

⁶³ Jsme si velmi blízcí, nebudu se tedy obávat, že by si při zodpovídání vymýšlela, bála se mi s něčím svěřit.

kontaktů, které jsem si opatřil v průběhu semináře, jehož jsem byl účastníkem. Tyto jedince jsem následně požádal, jestli nemají další známé či kamarády, kteří na daném kurzu byli.⁶⁴ Dále jsem požádal vedoucího semináře firewalkingu společnosti „Skřidla“⁶⁵ (se kterou jsem se firewalkingu účastnil i já), pana K.M., zda by on sám byl ochotný poskytnout rozhovor, eventuelně kontaktní informace k dalším účastníkům, nejlépe ze stejného kurzu. Tyto účastníky totiž alespoň trochu znám. Dále jsem kontaktoval informátory přes sociální síť facebook (pouze ty které jsem znal celým jménem, a mohl si je tedy vyhledat). Pokusil jsem se s nimi navázat přátelský kontakt a vyložil jsem jim celý projekt. Domluvenou schůzku jsme realizovali většinou v příjemné kavárně. Ve čtyřech případech se rozhovor uskutečnil v klidném domácím prostředí, které je pro záznam rozhovorů ideální.

K výzkumu jsem oslovil devět informátorů. Pět žen a čtyři muže. Věkový rozptyl byl velký. Nejmladšímu informátorovi bylo 21 let, nejstaršímu 84. Většina mých informátorů měla vysokoškolské vzdělání. Tři z informátorů jsou již v důchodu, jeden je studentem a zbytek podniká nebo je v zaměstnaní. Tři z nich dosáhli středoškolského vzdělání s maturitou. Pět z oslovených osob absolvovali firewalking více než jednou.

Informátorem H.K. byla žena narozena roku 1984 v severních Čechách. Absolvovala středoškolské vzdělání na gymnáziu zakončené maturitou a své vysokoškolské studium absolvovala v Praze na fakultě tělesné výchovy a sportu. V současnosti je zaměstnaná jako fyzioterapeutka. Kurz firewalkingu absolvovala dvakrát (v létě 2011 a na podzim 2012) a v nejbližší době se chystá účastnit znovu.

Informátorem K.O. byl muž narozen roku 1984 ve Středočeském kraji. Střední průmyslovou školu zakončil maturitou a vysokoškolské vzdělání získal na Univerzitě Karlově, fakultě tělesné výchovy a sportu. Živí se jako osobní trenér a kouč. Semináře firewalkingu se účastnil dvakrát (v létě 2011 a na podzim 2012).

Třetím informátorem V.A. byla žena narozena roku 1983 v Praze. Je absolventkou gymnázia a vysokou školu absolvovala také v Praze na fakultě tělesné výchovy a sportu v oboru tělocvik a francouzština. V současné době je zaměstnána jako manager automobilového prodejce. Zajímá se o alternativní přístupy a léčitelství, firewalking absolvovala pouze jednou na podzim 2013. Zúčastnila se ovšem i jiných kurzů jako například kurzu holotropního dýchání.

⁶⁴ Těto metodě se říká snowball, seznam jedinců se rozrůstá osobním doporučením.

⁶⁵ <http://skridla.arcs.cz/> 20.4.2014.

Informátorem D.M. byla žena narozena roku 1930 v Praze. Vystudovala pedagogickou fakultu na Karlově univerzitě. Živila se jako kantorka na základní a střední škole. Momentálně je v důchodu. Přechod přes oheň absolvovala několikrát v devadesátých letech, několikrát pomáhala i s organizací. Naposledy se rituálu účastnila v létě 2013.

Pátým informátorem byl D.P. Muž, který se narodil v Praze roku 1950. Svě středoškolské studium absolvoval na gymnáziu a zakončil ho maturitou. Živil se jako stavební technik, dnes je již v důchodu. Firewalking absolvoval na počátku devadesátých let a několik let je dokonce vedl. Zároveň přednášel na doplňkových seminářích. Přechod přes oheň a další alternativní přístupy se staly jeho koníčkem, některé techniky ze seminářů využívá dodnes.

Dalším účastníkem přechodového rituálu byl S.P. Šlo o muže narozeného ve východních Čechách v roce 1962. Vystudoval střední průmyslovou školu v Praze. Ve studiích pokračoval na vysoké škole. Úspěšně absolvoval české vysoké učení technické v Praze. Nyní se živí jako podnikatel. Firewalkingu se poprvé zúčastnil v devadesátých dvacátého století.

Následujícím informátorem byl R.J. Muž narozen ve Středočeském kraji roku 1988 je absolventem gymnázia. studium zakončil maturitou. Momentálně pracuje jako policista městské policie v Praze. Firewalkingu se účastnil několikrát, naposledy v roce 2013.

Informátorem S.J. byla žena narozena ve východních Čechách v roce 1937. Absolvovala střední školu s maturitou a následně vysokou školu pedagogickou v Praze. Byla zaměstnaná jako učitelka na základní a střední škole, nyní je v důchodu. Rituálu přechodu přes oheň se účastnila na začátku devadesátých let minulého století. Rituál absolvovala pouze jednou.

Posledním informátorem M.T. byla žena narozena v jižních Čechách roku 1993. Absolvovala tamní gymnázium, jehož studium úspěšně zakončila složením maturitní zkoušky. Nyní studuje v Praze na Vysoké škole ekonomické. Rituál přechod přes oheň absolvovala jednou v roce 2013.

Pro přehlednost o demografických údajích přidávám strukturovanou tabulku obsahující základní údaje o informátorech.

informátor	pohlaví	věk	místo narození	vzdělání	povolání	rok 1. absolvování	počet účastí na firewalkingu
1. H.K.	žena	30	severní Čechy	vysokoškolské	fyzioterapeut	2011	2x
2. K.O.	muž	30	Středočeský kraj	vysokoškolské	osobní trenér	2011	2x
3. V.A.	žena	31	Praha	vysokoškolské	manažer	2012	1x
4. D.M.	žena	84	Praha	vysokoškolské	kantor, nyní důchod	poč. 90. let	několikrát
5. D.P.	muž	64	Praha	středoškolské	stavební technik	poč. 90. let	mnohokrát
6. S.P.	muž	52	východní Čechy	vysokoškolské	podnikatel	poč. 90. let	1x
7. R.J.	muž	26	Středočeský kraj	středoškolské	policista	2013	1x
8. S.J.	žena	76	východní Čechy	vysokoškolské	kantor, nyní důchod	poč. 90. let	1x
9. M.T.	žena	21	jižní Čechy	středoškolské	student	2013	1x

4.4. HODNOCENÍ KVALITY A ETICKÉ OTÁZKY SPOLEČENSKOVĚDNÍHO VÝZKUMU:

Abych byl schopen vyhodnotit výzkum a kvalitu jeho zpracování, musel jsem předpokládat, že kvalitativní výzkum klade důraz především na vysokou validitu a nízkou reliabilitu. V tom se liší od výzkumu kvantitativního. Těchto předpokládaných aspektů jsem dosáhl jedině tak, že jsem dával velký pozor na zkreslování informací. Tento jev by totiž velmi poškodil validitu výzkumu. Bylo tedy nutné zkoumat jen vytyčené problémy reprezentované výzkumnými otázkami a následujícími podotázkami. I já sám jako výzkumník jsem musel být velice obezřetný, abych do odpovědí informátorů neprojektoval své vlastní názorové postoje nebo emoce. Výzkum by byl za těchto okolností neobjektivní. Výhodou, kterou jsem při tomto výzkumu měl, byla skutečnost, že se většina informátorů účastnila stejného semináře jako já. Tato část by měla být tedy poměrně validní.⁶⁶ Zvolený druh výzkumu také vyžadoval postupné zaznamenávání každého kroku, díky čemuž zůstala validita vysoká.

Každý společenskovední výzkum je založen na lidech. Zkoumá jejich názory, emoce, reakce, chování a mnoho dalších elementárních jevů lidské společnosti a lidí vůbec. Z tohoto důvodu jsem musel nutně dbát na etické aspekty, které jsou nedílnou součástí každého výzkumu týkajícího se lidí. Z těchto důvodů jsem dodržoval čtyři pilíře etiky v sociálních vědách. Každý z informátorů byl ujištěn, že při jakémkoli

⁶⁶ „Neexistuje nic takového jako univerzálně validní měření určitého konceptu. Validita prokázaná v určitém kontextu a pro určitý účel je automaticky platná jen pro tento kontext a shodný účel.“ Disman, Miroslav – Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele Vyd.3., Praha: Karolinum 2002, str 67

problému během výzkumu může kdykoli odstoupit.⁶⁷ Přestože jsem jako výzkumník nezasahoval do hluboce osobních záležitostí informátorů, nebo jejich soukromí, jedná se o poměrně citlivé téma. Kvůli této skutečnosti jsem znovu ujistil dotazované osoby, že k detailním přepisům rozhovorů budu mít přístup pouze já a vedoucí mé práce. Navíc jsem všechny účastníky rozhovoru uváděl jen pod iniciálami nebo pseudonymem.⁶⁸ Dále jsem ujistil informátory, že neutrží žádnou psychickou, natož fyzickou újmu.⁶⁹ Posledním principem, který jsem musel dodržovat, byl princip správnosti a integrity.⁷⁰ Všichni z účastníků, kteří byli tak laskavi a poskytli mi rozhovor, mi dali ústní informovaný souhlas o použití informací získané z rozhovoru do své bakalářské práce a využití fotografií z osobního archivu. Jsem v tomto směru vůči informátorům vázán i zákonem o ochraně osobních údajů.

4.5. ANALYTICKÉ POSTUPY A ROZBOR OTÁZEK:

Jakmile jsem získal kontakt na informátory, sjednal si s nimi schůzky a proběhlo nahrání rozhovoru, převedl jsem ho do psané formy. Dělal jsem to ideálně ihned po schůzce, protože jsem měl celý rozhovor, projevované emoce i chování informátora v čerstvé paměti. Provedl jsem doslovnou transkripci, aby mi neunikly důležité informace, ale hlavně prožitky informátora. Takto získaná data jsem následně zpracoval a vybral z nich odpovědi, které se vztahovaly k výzkumu. Celé rozhovory jsem si několikrát prošel, abych opravdu na nic nezapomněl, a abych si lépe uvědomil souvislosti mezi jednotlivými výpověďmi. V další fázi jsem redukoval nepotřebná data, mazal zbytečné pasáže a z rozhovoru vybíral jen podstatné části. Pokud bych tuto fázi vynechal, musel bych pracovat stále dokola s celým přepisem rozhovoru, což je náročné a zdouhavé. Využil jsem tři postupů, které tvoří základ analýzy. Nejprve jsem využil segmentační postup.⁷¹ Následovalo kódování. Velice stručně jsem si jednotlivá témata označil, abych měl větší přehled s následným tříděním sebraných dat. Použil jsem kódování otevřené, díky kterému jsem si v textu oddělil jednotlivé motivy (jaké byly důvody informátorů zúčastnit se přechodového rituálu, nebo jak se cítili hned po přechodu uhlíků).⁷² Jako poslední doporučený postup jsem využil „poznámkování“. Ke každému kódu jsem přidal vlastní poznámku či vysvětlení. Pečlivě jsem při tom

⁶⁷ Tím jsem zajistil první princip etiky o dobrovolné participaci.

⁶⁸ Tímto postupem jsem dodržel princip důvěryhodnosti.

⁶⁹ Zmíněným postupem jsem zajistil princip neublížení.

⁷⁰ Veškerá data musela být přesná, nezkrácená. Přepisy rozhovorů bez změněných faktických údajů, dodržoval jsem přesné citace a uvedl veškeré materiály, se kterými jsem pracoval.

⁷¹ Celý rozhovor jsem rozdělil na tematické části a zvýraznil ty pasáže, které byly vzhledem k výzkumu nejvhodnější a nejdůležitější.

⁷² „Výzkumník...lokalizuje témata v textu a přiřazuje jim označení.“ Hendl, Jan. – Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace Vyd.1. Praha: Portál, 2005, str. 247.

dodržoval několik doporučení, o kterých se zmiňuje Jan Hendl.⁷³ Následně jsem zvolil techniku rámcové analýzy. Pro tento výzkum se mi zdála vhodná. Do předem vytvořené textové tabulky jsem mohl díky této metodě zorganizovat sesbíraná a redukována data a rozřadit informace a motivy, o kterých jednotliví informátoři hovořili.

4.5.1. JAKÉ VYUŽÍVALI INFORMÁTOŘI ZDROJE KE ZJIŠTĚNÍ INFORMACÍ O SEMINÁŘÍCH FIREWALKINGU. JAK SE K NIM DANÁ INFORMACE DOSTALA

Možnosti, jak získat informace o seminářích firewalkingu, jsou různé. Z rozhovorů však lze určit základní rozřazení, jak se o rituálu a semináři lidé dozvěděli. Prvním kořenem zejména bližších rodinných příslušníků byla informace od paní D.M. Paní D.M., blízká rodinná známá, absolvovala přechod přes oheň na začátku devadesátých let. Přivedl jí k tomu její syn. *„Byla jsem nejprve hodně skeptická, z vyprávění mi to připadalo jako vymývání mozků. Syn ale nakonec tolik naléhal, že jsem se podvolila a na seminář Zlatou mysl odjela.“*⁷⁴ Skrze paní D.M., která svým vyprávěním o přechodu ohně zaujala spoustu lidí, se informace dostala až k nám. Nejprve se akce zúčastnil člen naší rodiny. *„Monika mi řekla, jak někde kousek od Liberce přecházela oheň a byla z toho tak nadšená a to, jak to vyprávěla, mě tak přesvědčilo, že jsem se tam přihlásila potom taky.“*⁷⁵ Informace se šířila napříč rodinou a firewalkingu se účastnili i další členové rodiny.

Druhá informační linie o informacích týkajících se firewalkingu vede od těch, kteří se tímto tématem zabývají. Spousta lidí, kteří čtou jejich články, sledují jejich přednášky, videa nebo divadelní vystoupení⁷⁶ zároveň ví, že se tito lidé pravidelně účastní (dokonce se spolupodílejí na vedení) kurzů firewalkingu, které lze pojmut jako překročení vlastních možností, nebo jako vstup do nového životního období přes očistný práh ohně. *„Hmm nějak jako přes Rozumbradu, ale nevím přesně jak... jestli na internetu, nebo z nějakýho vyprávění, jestli to říkal někdo na nějaký besedě, nebo zmiňoval někde, nevím, netuším. Ale tak jsem jako zjistila, že jsou lidi, který to tady dělaj, ale nějak sem měla pocit, že to ten Rozumbrada dělal, ale někde jinde, někde v jižní Americe nebo víš, jako o tom mluvil, ale nezískala sem ten pocit, že to dělá tady v Čechách. A vono jo.“*⁷⁷ *„Vlastně my jsme byli na Čtyřech dohodách, kdy já jsem se podívala na Rozumbradu ... a řekla jsem, hele já ho znám a já ho poznám ještě víc a*

⁷³ „Poznámky opatřujeme datumem, abychom mohli posoudit progresi a vývoj úvah. Pomůže to při revizi poznámek.“ Hendl, Jan. – Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace Vyd.1. Praha: Portál, 2005, str. 256.

⁷⁴ M.D., žena, 84 let, vysokoškolské vzdělání, v důchodu.

⁷⁵ S.J. žena, 76 let, vysokoškolské vzdělání, v důchodu.

⁷⁶ zejména o Čtyřech dohodách.

⁷⁷ V.A., žena, 31 let, vysokoškolské vzdělání, manažerka automobilového prodejce.

Kryštof se mi smál a do roka jsme byli na tomhle kurzu, protože sem najednou zjistila, že on to dělá, najednou jsem zjistila tu možnost, vyzkoušet si přejít přes uhlí.“⁷⁸

Další zdroj, jak získat informace o seminářích, se nedá přesně určit, protože nemáme konkrétní informace, jak a odkud se povědomí o seminářích vzalo. Je však jasné, že o něm vědí lidé zabývající se léčitelstvím, bylinkami, výkladem karet – alternativním přístupem k životu, jeho smyslu atd. Informace se přenášela ústní formou až k danému jedinci, který se akce zúčastnil. *„Jedna moje známá, nebo jako kamarádka mé maminky mi o tom vyprávěla.... Ona je vůbec celá taková trochu alternativní, tak nějak se zajímá i o léčitelství hlavně s bylinkama a o kineziologii.. a ona... podle mě k tomu přišla na začátku devadesátých let. Prostřednictvím seminářů Zlatá mysl.“⁷⁹*

Posledním zdrojem je jistě internet, popřípadě sociální síť facebook, kde se mohou zobrazovat jak různé události poukazující na firewalking, tak fotky a „statusy“ samotných lidí, kteří se přechodu přes žhavé uhlíky účastnili. I tímto způsobem se o nich lze dozvědět. *„Prohlížel sem si fotky jednoho kamaráda a on tam měl vyfocený špinavý nohy s několika puchýřema, tak mu píšu, co se mu jako stalo a on že byl na jedny akci, kde chodili přes žhavý uhlí.“⁸⁰*

Já jsem se o přechodu dozvěděl z první zmíněné linie. Jak bylo řečeno výše, otec a další příbuzní věděli o firewalkingu přes blízkou rodinnou známou - paní D.M.

4.5.2. DŮVODY VEDOUcí K ÚČASTI NA PŘECHODOVÉM RITUÁLU

Reflektované důvody měly velice různý charakter a nedá se jednoznačně vypořádat jednotlivé motivy, kromě jednoho. Motiv určitého sebepřekonání, pokoření strachu a dokázání si, že dotyčný člověk zvládne přejít uhlí. *„Chtěl bych jako otestovat ten limit, jestli to zvládnu, takže pro mě jako ten impuls jako takovej byla výzva jo... ten impuls pro mě, takový to, proč sem řekl, že tam chci, byla výzva... jako poznat zase nějaký limit nebo hranici, kterou můžu nebo nemůžu překročit, jako jestli to funguje nebo nefunguje něco si zkusit, něco novýho.“⁸¹ „Potřebovala jsem si tak nějak ověřit, že to co se mi děje můžu snadno překonat a... takže přechod přes uhlí mi k tomu připadal jako takovej příhodnej.“⁸²*

Další motivy důvodů vedoucích k účasti už byly velmi rozrůzněné. Například u jedné informátorky šlo o vztah k ohni a posunutí vztahu a hranice s tímto elementem.

⁷⁸ V.A. žena, 31 let, vysokoškolské vzdělání, manažerka automobilového prodejce.

⁷⁹ S.P., muž, 52 let, vysokoškolské vzdělání, podnikatel.

⁸⁰ R.J., muž, 26 let, středoškolské vzdělání, policista.

⁸¹ K.O., muž 31 let, vysokoškolské vzdělání, osobní trenér a coach.

⁸² M.T., žena, 21 let, středoškolské vzdělání, student.

*„...jako o ohni, tak já jsem k tomu měla vždycky takovej vztah a já mám teda jako na těle vypálených znamení... vyžehnutých, takže mě ten oheň a ten žár jako přitahuje.“
„...a že ten živel můj oblíbenější, ten jako oheň, tak že jsme se tak jako spřátelili. Že jsme posunuli ty hranice, že já jsem posunula svoje hranice v tomhle žvilu, takže sem k tomu měla vždycky nějak blízko...“⁸³*

Dalším z důvodů, proč se přechodového rituálu účastnit, byla jakási eliminace staré křivdy. Blízké okolí informátora totiž absolvovalo firewalking během devadesátých let, kdy informátorce bylo devět let a rodičům nepřipadalo vhodné brát ji s sebou. *„Já to měla v sobě od malička zakódovaný, protože já tam hrozně chtěla, když mi bylo těch devět nebo kolik a oni mě tam nevzali a já to brala jako újmu, nejsem dost jako stará na to, aby mě nechali přejít žhavý uhlíky...Hrozně sem tam chtěla jet a oni mě nepustili. ...ale neměla jsem tu možnost a vím, že ten můj impuls byl, že teď už můžu.“⁸⁴*

Fotografie č. 4 Nohy po přechodu

Zdroj: z archivu informátora H.K.

Následující motiv, vedoucí k přihlášení na seminář, je prostý. Trochu se podobá prvnímu zmíněnému důvodu, nicméně jsou zde patrné odlišnosti. Jde totiž o adrenalinový zážitek, vyzkoušet něco nového, překonat strach a mít ze sebe dobrý pocit. *„Já skáču z letadla padákem a je to asi jako když stojíš ve dveřích toho letadla,*

⁸³ V.A., žena, 31 let, vysokoškolské vzdělání, manažerka automobilového prodejce.

⁸⁴ H.K., žena, 30 let, vysokoškolské vzdělání, fyzioterapeutka.

víš, že to dobře dopadne, víš, že se ti nic nestane, že jdeš pro ten skvělejší zážitek, pro ten jako adroš nebo ten skvělejší zážitek, kterej jako máš... tak to je jako srovnatelný, takže já jsem se prostě hrozně těšil, jaký to bude.“⁸⁵

Někdy informátory vedla k účasti starost o své děti a potřeba zjistit čeho se jejich dítě účastnilo. Tato situace nastala u informátora, jehož dcera se semináře účastnila s kamarádkou maminky. Doma o tom barvitě vyprávěla a D.P. ve své otcovské starostlivosti musel zjistit, o co se jedná, zda nejde o nějaké zneužívání apod. *„Si říkám tyjo, je tam cpali nějakýma drogami, aby si mysleli, že choděj přes oheň... Jako zodpovědný tatínek sem z ní vytáhnul, co to je za firmu, jak se to jmenuje, kde to je a tak a že si o tom něco zjistím a že se tam přihlásím taky.“⁸⁶*

Důvodů mé osobní účasti bylo několik. Potřeboval jsem si vyzkoušet na vlastní kůži, že je opravdu možné přejít rozžhavené uhlí. Dále jsem měl jakousi vnitřní touhu a potřebu posunout svůj život někam dál, nechat určité věci a události za sebou a s čistou hlavou pokračovat životem vpřed. Firewalking všechny tyhle náležitosti splňoval.

4.5.3. CO OD PŘECHODU INFORMÁTOŘI OČEKÁVALI

Někteří informátoři od kurzu neočekávali vůbec nic. Byli zvědaví, jaké to bude, co tam prožijí a zda dokážou přejít přes oheň, ale očekávání neměli v podstatě žádná. Jeli tam prostě s čistou hlavou. *„Já jsem tam poprvý jel s úplně čistou hlavou a vůbec nevěděl, co mám čekat. Jako s žádnýma předsudkama jako jediný, co pro mě bylo, že jsem věděl, že tam bude prostě přechod žhavého uhlí a to je všechno. Nečetl jsem žádný recenze, nebo co mě tam čeká, nebo na co bych se měl připravit, prostě sem tam jel a co přijde, přijde.“⁸⁷*

Dalším očekáváním od kurzu byla určitá eliminace křivdy z mládí. Rodiče a sestry informátorky se účastnili přechodu ohně asi před dvaceti lety, přičemž dotazovaná kvůli věku nemohla. Očekávala tedy jakési zadostiučinění a zároveň cítila tlak sama na sebe, že to musí přejít. *„Já jsem jela na ten kurz s tím, že to musím jako zvládnout asi i když, nad tím přemejšlim, tak asi i ty uhliky protože sem věděla žejo, ségra to zvládla babička to zvládla taťka to zvládnul bez nějaký přípravy tak já vim že se to dá zvládnout.“* *„Mohla jsem si zkusit to, co sem dřív nemohla.. já jsem věděla že*

⁸⁵ R.J., muž, 26 let, středoškolské vzdělání, policista.

⁸⁶ D.P., muž, 64 let, středoškolské vzdělání, stavební technik, v důchodu.

⁸⁷ K.O., muž, 31 let, vysokoškolské vzdělání, osobní trenér a coach.

*to jde už od malička, chtěla jsem to vyzkoušet a pamatuju si že jsem to těžce nesla, že mě tam nevzali.*⁸⁸

Další účastnice rituálu přikládala velkou váhu při utužování vztahu se svým přítelem. Od přechodu samotného neočekávala nic, těšila se na něj, ale z pohledu partnerského to pro ni bylo velice důležité. *„Já jsem o příteli věděla a bylo to hrozně hezký, protože se mu to jako líbilo, tak to bylo pro mě jako strašně nabíjecí. Pro mě to mělo daleko víc pozitiv jako v tý partnerský rovině, že tam ten Michal byl, že jsme tam byli spolu, že on i potom byl jako strašně nadšenej.*⁸⁹

Několik lidí se shodlo na tom, že byli vůči podobným praktikám velice skeptičtí. Mysleli si, že jde o manipulaci lidské mysli, vymývání mozků a v jednu chvíli je dokonce z odjezdu odradila pouze vzdálenost od Prahy. *„Já sem dříve k těmhle věcem měl dost negativní vztah, nějak sem tomu nevěřil, a o tom, že se chodí přes oheň sem jako slyšel, ale že se to dělá někde v Asii a že ty lidi jsou v transu a vůbec že je to nějaký podfuk, prostě blbost aby člověk chodil bosej přes žhavý uhlíky.*⁹⁰

Posledním důvodem může být jakési potvrzení síly lidského těla a psychiky, potvrzení, že člověk a lidské tělo jsou schopny neuvěřitelných věcí, které se často ocitají mimo chápání. *„Já se tak nějak trochu zajímám o podobný věci a prostě sem tak nějak cítila, že se potřebuju ujistit, že to dokážu, prostě... já mám totiž docela dlouho zdravotní problémy, který se mi nedaří nějak jako pokořit a tohle, protože jsem o tom už slyšela a vim, že je to možný, nevím teda jak... tak jsem se prostě potřebovala ujistit, že to dokážu a že prostě existujou věci, který nejsou vysvětlitelný a různý zázraky a tak no.*⁹¹

Mé očekávání bylo vrtkavé. Měl jsem obrovský strach z popálení a bolesti. Dále jsem doufal, že po absolvování rituálu budu schopen nahlížet na některé věci jinak, brát je s větším nadhledem, což se částečně podařilo. Začal jsem si více věřit, snažil jsem se pochopit, že spousta věcí se mi děje, aby mě nasměrovaly správným směrem.

4.5.4. REFLEXE SITUACE TESNĚ PŘED PŘECHODEM UHLÍ A PO NĚM

⁸⁸ H.K., žena, 30 let, vysokoškolské vzdělání, fyzioterapeutka.

⁸⁹ V.A., žena, 31 let, vysokoškolské vzdělání, manažerka automobilového prodejce.

⁹⁰ D.P., muž, 64 let, středoškolské vzdělání, stavební technik, v důchodu.

⁹¹ M.T., žena, 21 let, středoškolské vzdělání, student.

Reflexe osobní zkušenosti souboru informátorů jako celku se v těchto dvou fázích (před a po) zásadně odlišovaly. Zatímco před samotným přechodem popisovali informátoři celou škálu pocitů, po přejití ohně byly pocity téměř uniformní.

Výpovědi týkající se situace před přechodem lze rozdělit do třech skupin.

První, největší skupina je charakterizována strachem, který před vlastní chůzí přes uhlí cítili. „*Já si pamatuju, že sem se strašně bál i když sem byl nabuzenej, ale já musím tady ta dcera na mě kouká, to by přece byla ostuda.*“⁹²

Fotografie č. 5 D.P. během přechodu uhlíků

Zdroj: z archivu informátora D.P.

Strach byl mnohdy natolik silný, že si někteří informátoři nebyli jistí, zda oheň vůbec přejdou. „*Já přece jako nemůžu jít přes uhlíky, dyť já sem si myslela, že budu*

⁹² D.P., muž, 64 let, středoškolské vzdělání, stavební technik, v důchodu.

cejtit něco jinýho a teď já vidim to uhlí a že to hoří a že to prostě nemůžu přejít... ale postavila jsem se a v tu chvíli jsem jako vypla, já tam měla fakt takovej okamžik, kdy jsem... mi došlo, že já teď půjdu přes žhavý uhlí, dá se to bude to pálit, protože to je oheň to přeci musí pálit.“⁹³

Druhá skupina se dokázala natolik uvolnit a prožívat daný okamžik v naprosté pohodě, že nějaký strach vůbec neřešila. Jedinci se cítili naprosto uvolnění, neřešili zda se popálí nebo ne. „...to přišlo úplně jako automatický prostě sem nevnímám žádný strach nic a když jsme tam vlastně jako vkročil tak jsem jakoby na nic nečekal víš takový to, jak někdy v životě... jako že mám takový to a teď by něco mělo přijít, teď by mě to mělo bolet nebo teď něco... prostě sem tam vkročil a plynule sem šel, vůbec nic sem necejttil, byl jsem jako ne v transu to není trans no... pro mě to vyjadřuje to slovo flow víš, že jsem jakoby nepřemýšlel, prostě sem jenom dělal.“⁹⁴ „Já se během těch tanců a bubnování tak nějak uvolnila, že sem nakonec vlastně nějaký oheň a přecházení a tak vůbec neřešila.“⁹⁵

Do poslední skupiny zařadím informátory, kteří se na přechod těšili. Neměli obavy z toho že by to nepřešli, nebo že se popálí. „Vím, že kdybych si udělal uhlíky u sebe doma na zahradě, že je přejudu taky. Já jsem neměl vůbec strach z toho. Vždycky sem měl pocit, že to vlastně jako musí fungovat. Takže jsem jako ani neočekával, že bych jako do nějakýho stavu se měl dostat, abych to mohl přejít, protože sem měl pocit, že to můžu přejít vždycky...“⁹⁶

V protikladu s rozrůzněnou škálou reflektovaných pocitů bezprostředně před vlastním přechodem po rozžhaveném uhlí byla reflexe situace těsně „po přechodu“ v zásadě jednotná.

Lze říci, že pocity ihned po přechodu byly téměř uniformní. Drtivá většina dotazovaných cítila obrovskou radost, štěstí. „To bylo... hrozně mě to jako překvapilo, bylo to pro mě překvapení, že to šlo hrozně lehce, že jsem jako... na jednu stranu úžas z toho, že dokážeš přejít oheň, na druhou samozřejmě radost.“⁹⁷ No nádherný to bylo, prostě...nepopsatelný.“⁹⁸ „Já měl najednou pocit, že všechno vim, úplně se mi jakoby otevřela hlava a já měl pocit úplného projasnění mysli.“⁹⁹

⁹³ H.K., žena, 30 let, vysokoškolské vzdělání, fyzioterapeutka.

⁹⁴ K.O., muž, 31 let, vysokoškolské vzdělání, osobní trenér a coach.

⁹⁵ M.T., žena, 21 let, středoškolské vzdělání, student.

⁹⁶ R.K., muž, 26 let, středoškolské vzdělání, policista.

⁹⁷ K.O., muž, 31 let, vysokoškolské vzdělání, osobní trenér a coach.

⁹⁸ D.P., muž, 64 let, středoškolské vzdělání, stavební technik, v důchodu.

⁹⁹ S.P., muž, 52 let, vysokoškolské vzdělání, podnikatel.

U některých se prožité pocity radosti a štěstí násobily, protože měli obrovskou radost jak ze sebe, tak ze svého partnera. „*Takže sem to přešla a byla jsem úplně nadšená, hrozně sem čekala co můj přítel, jak si to jako užije a pak další ty dva kamarádi.*“¹⁰⁰

Někdy byla radost jen dočasná a náhle jí vystřídalo zklamání. „*Říkám si tak já jsem asi přešla vlastně moje ego zhodnotilo, že jsem běžela, takže sem to zas úplně nezvládla vůbec sem necejtila žádný uvolnění do toho pak tam proběhlo to, že přítel přešel a vůbec nic necejtil a já zase v prdeli, já jsem běžela, pánilo to...*“¹⁰¹

Fotografie č. 6 Nohy v uhlí

Zdroj: archiv informátora D.P.

Má zkušenost před a po přechodu je charakterizována obrovským strachem a následným pocitem čistého štěstí a radosti. Před přechodem uhlíků jsem měl opravdu veliký strach. Z vyprávění jsem nabyl přesvědčení, že budu v posunutém stavu vnímání, já si byl ale všeho plně vědom. Zejména jsem si byl vědom, že nejsem v transu nebo jiném excitovaném stavu mysli. Po přechodu uhlí ze mě všechno „spadlo“. Strach, úzkost, stres... Cítil jsem se neuvěřitelně lehký a zároveň naplněný.

¹⁰⁰ V.A., žena, 31 let, vysokoškolské vzdělání, manažerka automobilového prodejce.

¹⁰¹ H.K., žena, 30 let, vysokoškolské vzdělání, fyzioterapeutka.

4.5.5. REFLEXE ZKUŠENOSTI PŘECHODU PŘES OHEŇ S ODSUPEM ČASU

Výpovědi informátorů ohledně zkušenosti s „přechodem“ nebyly totožné. Každý totiž spatřuje důležitost přechodového rituálu někde jinde, každý prožil tuto zkušenost individuálně, takže měla také různorodý dopad na jejich nahlížení na život, svět, práci apod. Pro někoho znamenal přechod ohně doslova přerod, posunutí či reorganizace životních hodnot. *„Ten kurz jako takovej mě nabyl na další půlrok dopředu, ale určitě mi to rozšířilo pohled na to, co dokáže lidský tělo a mysl... utvrdilo v tom směru že hlava a tělo spolu spolupracujou a jedno bez druhého jako nefunguje. Vlastně mě to možná nakoplo úplně na jinou kolej, nebo mě to posunulo dál v tom, co dělám, čím se chci zabývat a jak přistupuju k lidem v tý své práci. Já sem po tom skončil v práci... já sem skončil ve fitku... no jasně jsme byli v červnu na uhlí a já sem v srpnu končil v práci takže, já sem přešel, protože spousta lidí to tam říkala, já sem se tomu pak smál... spousta lidí říkala, že opustilo svojí práci.“¹⁰²*

Jinému to život vůbec nezměnilo. Ale kurz přesto hodnotí velice kladně. *„Rozhodně to nezměnilo můj život nebo osobnost nebo to nezahájilo žádnou přeměnu... ne. Hrozně hezkej zážitek, silnej zážitek. Pro mě to mělo daleko víc pozitiv jako v tý partnerský rovině, že tam ten můj přítel byl, že jsme tam byli spolu, že on i potom byl jako strašně nadšenej. Tak v tomhle mi to přišlo hrozně důležitý.“¹⁰³*

Několik informátorů na otázku jak by firewalking hodnotili zpětně, se shodlo na tom, že jim daný kurz pomohl více se otevřít lidem, snažit se koukat na svět očima druhých. *„Víte, já jsem byla ve svých no asi šedesáti letech taková jakoby zkostnatělá. A vim, že přechod přes oheň mě hrozně omládl. Mě to hrozně otevřelo směrem k ostatním lidem, přestala sem zavrňovat alternativní záležitosti, přestože sem k nim měla dřív jako docela nedůvěru. A vůbec, pomohlo mi to s komunikací s lidmi, využila sem to ve svojí kantorský profesi... hráli sme s dětma různý hry a tak, i během výuky třeba.“¹⁰⁴* *„Určitě sem si začal víc věřit. Bylo to takový hrozně nabíjející a prostě sem se cejtil skvěle. Získal sem sebedůvěru, vlastně skoro ve všem v komunikaci s lidma, uvědomil sem si, že když s nima mluvím, že to sou taky jenom lidi a že vlastně můžou mít stejnej... no jakoby strach jak já. Takže asi v tom spatřuju hlavní pozitivum.“¹⁰⁵*

Jiný informátor bere přechodový rituál jako psychickou a fyzickou recyklaci nebo očistu. *„U mě to docela splnilo očekávání. Hodně lidí na to koukalo skepticky, ale protože znám dost lidí, který to přešli, tak sem skeptický nebyl. Rozhodně to má*

¹⁰² K.O., muž, 31 let, vysokoškolské vzdělání, osobní trenér a coach.

¹⁰³ V.A., žena, 31 let, vysokoškolské vzdělání, manažerka automobilového prodejce.

¹⁰⁴ M.D., žena, 84 let, vysokoškolské vzdělání, v důchodu.

¹⁰⁵ R.J., muž, 26 let, středoškolské vzdělání, policista.

obrovskej potenciál a človek, ktorej to prejde, si uvědomí svůj obrovskej potenciál... Beru to jako takovou psychickou a fyzickou hygienu... Vím, že sem cítil takový pocit jako... naplnění.”¹⁰⁶

Všichni informátoři se shodli na tom, že šlo rozhodně o pozitivní zkušenost, že rozhodně účasti nelitují, naopak, že budou firewalking doporučovat dál svým příbuzným, známým, kolegům...

Pokud bych měl posoudit seminář z vlastní perspektivy, řekl bych, že jde o neuvěřitelně silný zážitek. Pokud člověk chce, může si na tomto kurzu ujasnit spoustu věcí, pokud tápe, může ho rituál popostrčit správným směrem. Někteří účastníci kurzu, kteří chodí pravidelně, dokonce říkali, že jim firewalking pomohl při těžkém rozhodování.

¹⁰⁶ S.P., muž, 52 let, vysokoškolské vzdělání, podnikatel.

5. ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabýval firewalkingem, a to zejména z pohledu účastníků těchto seminářů, na kterých se rituál přechodu přes uhlí odehrával. Firewalking se v naší společnosti vyskytuje od začátku devadesátých let. Díky rozpadu východního bloku a uvolnění politické situace se společnost začala otevírat novým skutečnostem. Jednou z nich byl právě firewalking, který si během těchto let získal obrovskou oblibu. Začaly vznikat vzdělávací a výukové společnosti, které učily různým technikám relaxace a mimo jiné i přechodu přes oheň.¹⁰⁷

Pro svůj výzkum jsem oslovil devět účastníků, většina z nich absolvovala přechod ohně v Jindřichovicích. Ukázalo se, že je velice obtížné definovat obecné závěry, protože individuální dojmy a prožitky informátorů jsou jedinečné. Vedle škály různých pohledů v reflexi tohoto fenoménu bylo možné najít u několika výzkumných otázek, které jsem v průběhu práce položil, jisté podobnosti, které se nyní pokusím shrnout.

Na základě analýzy nashromážděných dat v průběhu výzkumu jsem dospěl k následujícím závěrům:

Dotazovaní jedinci získávali informace o firewalkingu díky třem různým informačním kanálům. První z nich byl přes rodinnou známou, která absolvovala firewalking kolem roku 1993. Druhou informační linií je veřejně známá osoba. Svými články, přednáškami, divadelními představeními se informace o firewalkingu šíří společností. Posledním informačním kanálem je internet a samozřejmě sociální síť facebook.

Důvody vedoucí k přechodu definovali informátoři různě. Kromě hlavního motivu, kterým bylo jisté sebezpečenání a pokoření svého strachu se objevovaly motivy následující: 2) posouvání hranice ve vztahu s ohněm, 3) eliminace křivdy z dětství, 4) adrenalinový zážitek a vzrušení z překonávání překážek.

Konkrétní očekávání informátorů lze rozdělit do více oblastí. Velká část dotazovaných jedinců se přiznala, že byla velice skeptická a jejich očekávání bylo spíše negativní. Někteří informátoři byli zvědaví na průběh, ale neočekávali absolutně nic. Jiní si chtěli potvrdit sílu lidské mysli a těla, potvrdit, že jsou tyto dvě elementární „substance“ schopny neuvěřitelných věcí (např. přejít žhavé uhlí, jehož teplota

¹⁰⁷ Jednou takovouto společností byla Zlatá mysl, která v dnešních dnech už bohužel neexistuje. Tato společnost pořádala jak víkendové kurzy, zakončené přechodem přes oheň, tak pravidelné semináře, kde se lidé mohli naučit nově nahlížet na svět, učili se různé meditační techniky, pracovat s energií člověka atd.

přesahuje 600 °C). Objevil se zde i motiv utužování partnerského vztahu. A také se vyskytla snaha o eliminaci křivdy z dětství.

Reflexe pocitů, které informátoři prožívali těsně před přechodem ohně a ihned po něm, se opět v některých motivech shodují, v jiných liší. Pozoruhodné je, že pocity informátorů těsně před vkročením na uhlíky můžeme rozdělit do třech skupin, přičemž největší skupina je charakterizována strachem z bolesti a popálenin. Jedinci v druhé skupině se dokázali naopak natolik uvolnit, že vůbec neřešili, zda se popálí či nikoli, zda přejdou, nebo ne. Informátoři v poslední skupině byli velice pozitivní, na přechod uhlí se vyloženě těšili a o žádném strachu se dotazovaní této skupiny nezmínili. Velice zajímavé je, že pocity po absolvování dotazovaných informátorů byly bez výjimky uniformní. Všichni totiž pociťovali radost a štěstí z překonání strachu nebo jen z krásného zážitku.

Při pohledu na hodnocení firewalkingu s větším odstupem času se všichni dotazovaní informátoři shodli na tom, že se jim celý kurz hodnotí mnohem lépe. Nyní po uplynutí delší doby od samotného přechodu vidí a posuzují věci a souvislosti, které se odehrály po absolvování přechodu uhlíků, mnohem zřetelněji než např. po dvou týdnech po absolvování kurzu. Pro některé jedince znamenal přechod doslova životní změnu. V blízké době po účasti na semináři například skončili ve své staré práci. Mnoho informátorů se shodlo, že jim kurz velice pomohl při jednání a otevření se ostatním lidem. Naučili se dívat na svět i z jiného úhlu pohledu, než byl ten jejich. Někomu přišel kurz jako skvělý zážitek, ale nějaké zásadní změny v životě mu nepřinesl. Jiný díky firewalkingu pochopil, jaký má v sobě potenciál. Dalšímu účastníkovi rituál otevřel oči. Zjistil, že problém není v ostatních lidech, ale v informátorovi samotném.

Stejně jako tvrdí odborná literatura, je nesmírně těžké vyzkoumat jednotlivé znaky, které by platily univerzálně. O to víc je to komplikované, jde-li o jednotlivce a jejich individuální prožívání rituálu. Tento fakt může být způsoben tím, že firewalking není pro naši kulturu tradiční, setkáváme se s ním až od počátku devadesátých let.

Přestože je firewalking jako rituál v naší společnosti a kultuře velice mladý a nezakořeněný, přináší účastníkům, kteří se na jeho kurzy přihlásí, určité otevření společnosti, vstřícnější přístup k lidem, nový náhled k alternativním výkladům světa a života. Všichni dotazovaní informátoři hodnotili firewalking velice kladně a rozhodně jako „plusový moment života.“¹⁰⁸

¹⁰⁸ M.D., žena, 84 let, vysokoškolské vzdělání, v duchodu.

I pro mě byl zážitek z kurzu přechodu přes oheň velice intenzivní. Po jeho absolvování jsem musel přehodnotit některé své životní postoje a vnímání hodnot. V průběhu kurzu se odehrálo několik momentů, kdy jsem cítil naprosté uvolnění, splynutí s kolektivem, přírodou a hlavně „sám se sebou“. Dokázal jsem si, že pokud mohu přejít přes žhavé uhlí, mohu pokořit i další překážky, které se mi v životě objeví.

Při zpracovávání této bakalářské práce jsem si uvědomil, o jak zajímavé téma se jedná a jak má široký záběr. Rád bych se proto touto tematikou zabýval i v budoucnu.

6. PŘÍLOHY

6.1. STRUKTURA ROZHOVORU

JAK SE INFORMÁTOŘI O SEMINÁŘÍCH FIREWALKINGU DOZVĚDĚLI

- Kdybych se měl zeptat, jak ses k informaci o přechodu přes oheň dostal, vzpomněl by sis?

DŮVODY VEDOUcí K ÚČASTI NA PŘECHODOVÉM RITUÁLU

- Vzpomeneš si, proč jste se tam přihlásili? Co Vás k tomu vedlo?

CO OD PŘECHODU INFORMÁTOŘI OČEKÁVALI

- Co jsi tak jako očekával?
- S čím jsi do té účasti šel?

JAK BY INFORMÁTOŘI REFLEKTOVALI SITUACI TĚSNĚ PŘED A PO PŘECHODU UHLÍ

- Měl jsi strach? Co jsi cítil těsně před přechodem?
- Nad čím jsi přemýšlel, když si stál před rozhrnutým kobercem uhlíků?
- Jaké to bylo v momentě, kdy jsi to měl úspěšně za sebou?

JAK TUTOZKUŠENOST VIDÍ NYNÍ S Odstupem ČASU

- Když se podíváš na tu událost zpětně, jak by si jí hodnotil?
- Dalo ti to něco?
- Přehodnotil jsi nějaký věci?

6.2. DOSLOVNÝ PŘEPIS ROZHOVORU

Počkej a ještě mi řekni jakoby co je jakoby cílem, je to jedno prostě chceš tam jakoby, jak sem to vnímal jo? To stačí? **Jo jo a já pak samo budu nějakýma otázkama** – mě směřovat jasný. Fajn já přemýšlím, kde jsme byli poprvý v Jindřichovicích tam jsme připravovali tu pagodu a v těch ne vid'...ne připravovali jsme taky tam sekali chlapi vedle to dřevo, my jsme vešli ven potom jakoby, žejo za tu stodolu z druhý strany mi to taky trochu splývá.. to je jedno, takže sobota odpoledne... no takže to bylo skupinový sezení nebo sezení... já bych tomu možná řekl skupinová terapie, povídání o svejch... o svém strachu, vlastně poprvý, když sem tam byl, tak to pro mě bylo hrozně divný, hrozně zvláštní, protože sem se asi nedokázal jako úplně otevřít, kde jsem tam měl.. žejo tam se mi střídalo několik lidí, kde jsem tam měl.. hned první jsem byl s nějakým starym nebo starším pánem, to jsem jako nevěděl, co mu mám říkat... vůbec sem se nedokázal otevřít, to bylo takový jako zvláštní z toho hlediska, že on se mi jako úplně .. nebo úplně jako asi ne, ale z velký části se mi otevřel, mluvil se mnou jako s vlastním nějakým synem a já sem v tý chvíli jako nevěděl co mám jako

říkat a dělat, tak jsem jenom seděl a poslouchal a vlastně mi to přišlo hrozně fajn, že to jako úplně stačilo a my jsme měnili vlastně tři lidi a ani s jedním sem se nedokázal jako uvolnit, nedokázal sem říct.. nedokázal sem na to vlastně ani přijít, co je ten můj strach... vlastně já sám sem k tomu neměl... sem se k tomu nedostal a nikdo mě nenavedl žádnou otázkou, takže já sem byl prostě jako už od první chvíle... sem se zasek a prostě sem říkal, já nebudu vědět co říkat a v tom sem zůstal. Pak tam vlastně bylo zajímavý, když přišla ta jedna slečna a nebo jedna ta paní, ta se tam úplně jako zhroutila jako ta se mnou mluvila jako s nějakým svým bejvalym... jako přítelem ke mně promlouvala a ta tam úplně jako na mě padla a brečela mi tam na rameni a a vlastně já zas nevěděl, co mám dělat jo, protože teď mi lítalo hlavou přesně jako sem seděl a věděl sem, že je tam ještě k tomu jako Hanka jo haha a teď sem viděl, jakože ona to vidí že jo takže já vlastně nevěděl, jako jak se mám chovat. Jako samozřejmě jako že sem jí jako obejmul a tak, ale byl jsem z toho ale jako hotovej... Říkal jsem, teď jako jsem si udržoval takovej nějakej jako odstup, ale nešlo mi to jo takový jako hledání takový tý hranice, co je ještě ok a co není ok... takže spíš jako než že bych toho člověka vnímal a poslouchal, tak sem řešil sám sebe, jako jestli něco dělám dobře a špatně „To je... chce spíš zdůraznit, že to nebylo o strachu to byl ten poslední u kterýho sis měl představit někoho komu chceš něco říct.“ /mluví přítelkyně H.K./ Táák no jasně, ten poslední to už bylo vlastně jasně... to už bylo, jako že mluvíš jako že s osobou, který to chceš jako říct a ty z toho máš strach, taks jí to měl jako říct, představit si jí vykládat jí to a že jo u tohohle byl ten nervovej brejkdownt trošku tý paní. Vlastně to mě jako rozhodilo na delší dobu, protože potom se jelo nějaký to imaginární zvíře nebo jak se tomu říkalo.. no zvíře, nějaký průvodce, nějakej no no zvíře a mně to furt lítalo hlavou, že jsem se toho nedokázal zbavit.... jako vůbec, jako nějaký zvíře... představit si místo kde jako vlezeš do nějakýho imaginárního světa úplně vlastně a přišlo mi na to hrozně krátkej čas, pro mě na to představení si toho... asi ty lidi se tam dokázali dostat nebo... nebo nedokázali, nebo prostě tam se báli to říct, jako že to pro ně bylo málo, ale mě to prostě nestačilo ten čas, nedokázal sem jako plynule přejít z toho strachu do toho imaginárního zvířete... minimálně třičtvrtě toho času, kdy jsem měl hledat svý zvíře a dostat se do jinýho světa a já sem řešil prostě ještě tu předchozí situaci, prostě sem to nedokázal seknout a říct hele, teď tady jako mám něco dělat, takže na konci, kdy řekl Matouš vlastně ee jo tak teď máte to svoje a tak tak já teprve sem pro sebe objevil nějakou tu díru pro sebe díru, kterou polezu do jinýho jako světa a až teď sem se dokázal jako uvolnit víš a chtěl sem říct, nebo chtěl sem říct, jako nechtěl sem tam ocaď jako odejít, ale chtěl sem tam ležet dál, ale tím jak Matouš zazvonil žejo na nebo zaklepal na něco a řekl pojdte dovnitř a pojdte si o tom něco říct tak pro mě jako... přerušil mi nit i když jako to zvíře sem měl v hlavě, jako nějakým způsobem, ale cejtíl sem že, to jako není ono, že jsme se s tím

jako nezžil no. No takže když jsme si povídali o imaginárních zvířatech, tak jsem zase celou dobu přemýšlel o tom jestli vlastně mi stačil ten čas a jestli to zvíře, který sem si vymyslel, je jako ono a takhle potom sem se s tím nějak smířil, řekl sem jo to je ono, prostě celou dobu spíš sem ho vzal tak jako v průběhu celého celého třeba jako života, který je pro mě jako nějaký zvíře... jako energický, než že by to bylo jako najednou v té chvíli, že se mi nějak objevilo a řeklo jo, to jsem já nebo jako jo, to je ono, spíš sem to vzal z jako dlouhodobého hlediska. Načež což je zajímavý ten další rok se mi to potvrdilo nebo jakoby a... no a vlastně pak už se šel připravovat oheň... to bylo fajn, to se mi hrozně líbilo, protože tam sem cejtil... tam poprvý jsem tak nějak cejtil, že jsem se s tou skupinou jako nějakým způsobem jako zžil, že to byl druh činnosti, která mě k nim jako daleko víc přiblížila. Jako tam sem se dokázal otevřít víc než v nějakým tom kruhu a povídání, kde jsem byl spíš jako napoprvé, když sem tam byl fakt jako poprvý tak jako spíš vyplašenej, než že bych jakoby řek.. dokázal sem se uvolnit a jakoby bez toho, aniž bych musel něco řešit, takže tady při té činnosti jako připravování toho dřeva a toho ohně.. jo jako zajímavých hodně věcí, že tam bylo vidět, nebo pro mě tam bylo vidět, jak zase některý ty lidi sem viděl, jako že hrály u toho, když mluvili a tady u té práce... pro mě, jak dokážu jako vnímat fyzický věci, tak tam sem vnímal jakoby úplně ty jejich jiný pózy... pro mě to bylo daleko přirozenější prostředí a činnost, než někde sedět a tak... takže to bylo zajímavý a potom vlastně už při tom, když se zapálil oheň, šlo se tancovat, šli se řešit žejo jakoby nějaký věci tak to pro mě bylo hrozně silný. Hned napoprvé to bylo fajn vlastně to zpívání, jak už mi paní učitelka v šestý třídě řekla, že už mě nebude známkovat ze zpěvu, tak já sem ze zpěvu jakoby vždycky měl strach a to bylo fajn jak tam si se mohl do určitý míry schovat za ostatní lidi jak jakoby zpívali a že ten tvůj hlas nebyl jakoby dominantní nebo nebyl jedinej a na druhou stranu ale nebylo to tak hlasitý, aby si neslyšel sám sebe, takže si slyšel furt jako svůj hlas, že rezonuje, nesnažil si se řvát, což jako pro mě určitým způsobem tak jakoby jako výrazná věc, že jsem se vždycky snažil každého překřičet... tady to bylo hrozně jako fajn tam sem se cítil dobře... tam sem se jakoby, když bych to měl říct asi jako dostal trochu do transu. Spíš bych tomu řekl takový, jako bych použil takový jako slovo flow... takový jako neřešil si, kde seš nebo neřešil si jakoby budoucnost minulost, ale byl si tady a teď. Cejtil si, že bylo fajn bejt tam v tu chvíli s těma lidma a že si nechtěl bejt nikde jinde plus to, že si se prostě občas kouknul nahoru, bylo úplně jasno na oba ty kurzy, takže to bylo jako příjemný a najednou sem se... jako měl jsem tam dva takový zajímavý okamžiky... první jako když jsme ještě tancovali okolo toho ohně, tak jsem se na něj jakoby zadíval, tak jako jsem rozostřil zrak a jenom jsme viděl, že ten oheň nebo ten plamen to ohniště celkově jako nemá hranice, že je to takový... jako že je to takovej... jako jo nemá to ostrý hranice, jako když si vezmeš člověka předmět cokoli tak prostě je tam ostrá linie tady to jakoby

začalo se jako rozmazávat ani ne tak, jako že bych viděl rozmazaně ale spíš tak jako že jsi neviděl ostrou linii přechodu oheň člověk to co jsem měl v pozadí žejo, za tím ohněm když jsme byli do kruhu a najednou mi přišlo, to je první věc a druhá věc, jako že najednou ten oheň tancuje v rytmu toho, co my zpíváme jo, že mi přišlo najednou, že ty plameny vyšlehávají jako těma směrama jako přesně v tom rytmu toho, co zpíváme a co děláme, tak to bylo hrozně zajímavý... no a pak už se šlo vlastně přecházet uhlí žejo, Rozumbrada s Matoušem tam rozhodili, připravili, řekli pár věcí co se týče, co se bude dít, jak bysme to měli přecházet, poslední jako takový ty věci a mě to najednou přišlo hrozně jako přirozený... najednou jsem jako vůbec neřešil, jako jestli bych to měl přejít jestli bych to neměl přejít jestli, se spálím nebo se nespálím... prostě mi to přišlo jako samozřejmý, že když sem absolvoval už všechno tadyto, tak už to přeju a neřešil jsem prostě, jestli to bude bolet nebude to bolet prostě najednou jsem... to bylo zajímavý to první sez nebo ten první kurz, kterej sem tam byl, tak mi to přišlo úplně jako automatický, prostě sem nevnímal žádný strach nic a když jsme tam vlastně jako vkročil, tak jsem jakoby na nic nečekal, víš takový to, jak někdy v životě... jako že mám takový to a teď by něco mělo přijít, teď by mě to mělo bolet nebo teď něco... prostě sem tam vkročil a plynule sem šel, vůbec nic sem necejtíl, byl jsem jako ne v transu... to není trans no pro mě to vyjadřuje to slovo flow víš, že jsem jakoby nepřemejšlel, prostě sem jenom dělal. Přešel sem to a potom sem čekal na tebe žejo na Hanku jsem čekal ne na tebe sem nečekal „Ty jsi čekal na tu holku.“ /mluví přítelkyně H.K./ jo na tu holku, ale já, ale to ale na tu paní no, ale jakoby čekal jsem, až dojdeš pak Hanka řekla, jakoby že chce jít ještě jednou, načež samozřejmě mi zahrálo na struny moje ego a řek sem jako když jde ještě jednou, tak mohl bych si to dát taky, ne z toho důvodu, jako necejtíl sem, že z toho důvodu že bych musel jako egoisticky, že bych musel, ale to jakože proč ne vlastně je to fajn.. já jsem v něčem maximalista, takže jako fajn, proč si to nepřejít ještě jednou, když už seš tady žejo, jo jako občas jako to mám jako nespokojit se s málem, takže sem to šel ještě jednou a to už sem cejtíl jakoby jinak, už sem cejtíl jakoby, že nejsem jako v tom flow, už jsem jakoby byl mimo, už jsme jako přemýšlel ne zase, jestli to bude bolet nebo tak to mě ani nenapadlo, protože poprvý to vůbec nebolelo, ale spíš to, že jsem prostě neměl ten okamžik, jo sledoval jsem ty lidi okolo, co dělaj, kolikrát kdo chodí... řekl jsem tak, už jsem... už se mi to jako dostalo do hlavy a při tom druhým přechodu vim, že jsme cejtíl, že mě jeden ten uhlík zobnul, jo, že mě zobnul jakoby do... mezi palec a ukazováček na noze, ale jinak nic, prostě jenom tady ten okamžik pro mě jakoby dneska, když to vidím jakoby zpětně, tak to vidím jako ten moment, nebo jako moment toho uvědomění. Už seš moc jako drzej, sklidni se jo, buď pokornej, ale vlastně jinak nic jinýho se mi nestalo. No a potom hrozně pro mě příjemnej pocit, nebo příjemnej, spíš zajímavěj okamžik, když jsme to bylo vlastně na obou těch

kurzech, když jsme potom stáli nahý u toho ohně „To bylo po sauně.“ /mluví přítelkyně H.K./ Jo nojo... to bylo po sauně, tak to ne to bylo po sauně tak to ne to ne, tak to jsme nestáli tady. Jo ale potom ještě jeden, když jsme šli tady po tom prvním jsme se šli vykoupat do potoka, tam si schladit nohy žejo a tak, ale co bylo neuvěřitelný, tak já mám jako obvykle většinou studený nohy, ale ten večer až do rána sem měl normálně kamna, mně ty nohy sálaly, já jsem musel bejt a spát odkrytej, fakt do rána jsem cejtil, ne že by pálily jako když jsi spálenej, ale prostě najednou z nich vyzařovala jako energie, jako hrozný teplo prostě, najednou jak kdyby si zapnul kamna a teď prostě ty nohy topily, jak kdybych chtěl vyhrát celou chatku jo, to bylo úplně neuvěřitelný. Až mi nešlo z toho spát... Já sem z toho nemoh usnout, protože to byl pocit jakej sem v životě nezažil, vůbec jako jo zažil sem to třeba na rukou. Na rukou sem to zažil, jako když si byl jo... když ti zmrzly ruce jo a přišel si potom do toho a rozmrazujou ti a máš je takový nateklý jo a úplně ti sálaj, tak na rukou sem to zažil ale na nohou nikdy v životě a to byl přesně ten pocit, jako když sem to zažil tady. No a to je vlastně asi do tý soboty večer, a nebo i neděli? **Co uznáš za vhodný.** no a to bylo vlastně teda sauna pro mě byla asi jako silnější jako silnější zážitek jako, jako co se týče jako doby trvání a věcí, co jsem si tam jako uvědomil prožil zažil, tak to pro mě bylo silnější než ten přechod. To už byl jenom takovej jako.. víš, všechno to, co bylo před tím, bylo aby mě to připravilo na ten přechod a ten přechod byl už jenom jako čistě, dalo by se říct jako z hlediska z porovnání toho víkendu, to pro mě byla prostě záležitost, která to uzavře víš, která to jako stvrdí, že něco jsem tam dělal, že sem to prostě jakoby zvládnul. **No a v tý sauně teda?** Hele v tý sauně to bylo hrozně zajímavý, to prostě, tam byla směs ega strachu vůle nevěle nevole... to bylo hrozně silný v tom, že samozřejmě první věc jako nechtěl sem si sednout do první řady, samozřejmě na mě vyzbyla první řada hned u kamenů, takže hned od začátku jsem prostě dostával nálož neuvěřitelnou, hned v prvním kole sem cejtil, jako že mi je teplo. Ta první sauna, která byla tak nás tam bylo fakt mraky a fakt jsme tam byli jeden na druhym. Už pro mě jako ne nepříjemná ale jakoby dost stresující situace, že sem musel sedět v týhle pozici jo, v pozici toho, že nemám vedle sebe na pravo nalevo místo vzádu před sebou, že se nemůžu natáhnout nic... jako mohl jsem... mohl sem si klidně na ty lidi lehnout cokoli, což přišlo nakonec v závěru jo, ale hned od začátku spíš sem byl upjatej, to, že prostě bych měl dodržovat nějaký... protože sem jako všichni jsme tam seděli, tak sem nechěl vedle sebe dělat nějakej rozruch nebo jako cejtil sem.. první dvě kola sem se cejtil svázaněj. Že jsem prostě musel dodržovat nějakej svůj prostor, nemohl sem jakoby narušit něčí jinej prosor, zase pro mě silnej okamžik, nebo silný věci jako z tý sauny byl zpěv, to se mi hrozně líbilo. Tam to bylo zase jiný, zase pro mě takový jako klidný meditační, kdežto u toho ohně to bylo takový třeba jako dostávání se do toho flow, do toho transu nebo něco

takovýdleho, jak by se to dalo pojmenovat, ale v tý sauně to bylo takový jako uvolňující, cejtil sem jako, že tím zpěvem uvolňuju celý tělo, jako svaly napjetí stuhlost a tam vlastně první sauna to byl boj o přežití. Od druhýho kola sem cejtil, že mě hrozně pálí holeně, jak jsem byl hned u toho, už se tam začali... vlastně já jsem byl v klidu jako z hlediska, jako hydratace, jako s vodou, ale najednou tam někdo vyvolal ohromnou paniku, ke mně nedošla voda, dejte sem vodu, na nás nedojde, protože sem seděl vždycky jako v tom prostředku a ono to chodilo jako takhle po krajích a k nám to nikdy jako pořádně nedošlo a teď jako najednou mi v hlavě začalo, nechal sem se úplně jako strhnout tym, že mám vlastně žízeň a přitom sem jí do tý doby jako nějak extra neměl jo. A teď prostě sem najednou začal panikařit, tyjo mám žízeň, mám taky a pak sem začal jako taky, jo ta voda sem nedošla prostě já jí chci prostě, úplně jsem... jako sem cejtil, jak najednou když sekne sekerou a já jsem na sahaře a mám a tejdén sem nepil, no a potom se to změnilo vlastně v boj o holej život, kde jsem vlastně koketoval s tím jako jak se dostat do zadních řad, jak utéct z tý řady, abych tam ještě jako vydržel. Přesně v tom jako okamžiku... tyjo hele jako ještě nikdo nešel, jako mám jít, nemám jít, mám vydržet, nemám vydržet, pak sem říkal, ale jako že to vydržím, že prostě jako v sauně sem byl tak to jako přece dávám a tak a pak se to najednou strhlo bych řekl v hromadný v hromadnou hysterii prolínačku a každému už bylo jedno, kde je, jak leží a kde leží, já sem tam ležel mezi něčíma nohama, někdo mezi mejma nohama tak různě normálně se to tam propletlo. Takhle nějak zhruba sem si asi představoval Sodomu a Gomoru, ale vlastně mi to nepřišlo vůbec jako špatně. Nevnímal sem to prostě jako tak, že by bylo něco špatně, prostě jako že to je přrozený jo, tyjo co já sem tady nahej oni tu jsou nahý – no a co jako – je mi to úplně jedno a ani jako v žádným sexuálním podtextu vůbec. Prostě mi to přišlo jako přirozený. Takže sem si tam prostě lehnul na ty lid oni na mě a najednou mi bylo na dalších řekněme deset minut odhadem jako příjemně, víš jako, že jsem mohl natáhnout nohy, dostat se z tý nepříjemný pozice, no ale najednou už sem prostě nemohl, už sem jako neměl kde brát, byl sem u země, dejchal sem studenej vzduch, nepálili mě tolik holeně, ale byl sem pořád něco mezi první, druhou řadou a už sem to prostě jako nedával a pak se to najednou ve mně zlomilo a řekl sem si ne, vždyť vlastně nemusim, jako co, jako nemusim tady vydržet až do konce proč. Jo to není, nejsem tady třeba naspoled, nebo jako není to ten jakoby ten cíl, možná ten cíl je jako umět si říct ne, jako dost. No takže sem vylezl ven vlastně, to byl příjemnej okamžik. Po tý druhý sauně sem to tolik necejtil, ale tam sem to cejtil. Najednou prostě sem si lehnul na zem do tý trávy nahej a najednou jsem se cejtil, jak když sem... jo prostě do půl těla ležel sem rovně ale jakoby do půlky těla, jako když sem v zemi, jako když sem propadlej, spojenej a necejtil sem rozdíl jestli na něčem ležim... víš jako takovou tu hranici zase byl sem prostě dole součástí. Bylo to úplně jako zážitek, kterej sem nikdy

v životě nezažil. Prostě najednou jako spojení, symbioza zase jako víš, jako tam u toho ohně sem viděl jakoby, že mě přešly hranice, že sem je neviděl, ale tady sem je cejtíl, jako vnímal sem to zase jiným smyslem a bylo to hrozně jako zajímavý. No takže asi tak. **A vzpomeneš si třeba proč jste se tam přihlásili a jak jste se k tomu vůbec dostali a proč vlastně nakonec jste teda fakt zaplatili?** Hele řekl bych, že z větší části na tom má podíl Hanka, protože vim, že jsme se o tom bavili už dřív, jako že ségra už tam byla, nebo jako že lidi už tam byli a vyprávěli nám o tom a mě ta myšlenka hrozně nadchla, ale nijak sem to jakoby nějak neřešil. Nějak sem to aktivně nesháněl... řekl sem fajn, když by to přišlo, tak bych to asi chtěl zkusit a chtěl bych jako otestovat ten limit, jestli to zvládnou, takže pro mě jako ten impuls jako, takovej, byla výzva jo, že to je pro mě jako výzva, jestli to zvládnou nebo ne, ale vlastně jako velkou část okolo toho zařídila Hanka, ale potom co jsme se o tom začali bavit a začali jsme to jako řešit, tak jsem řekl fajn, do toho chci jít jako napoprvé, hned se mi to jako hrozně líbilo, ještě tím, že to bylo v Jindřichovicích kousek, tak jsme řekli, jako že... takže ten impuls pro mě, takový to proč sem řekl, že tam chci, byla výzva. Jako poznat zase nějaký limit nebo hranici, kterou můžu nebo nemůžu překročit jako jestli to funguje nebo nefunguje něco si zkusit, něco nového. **To znamená, že nebylo to takový to že třeba... s čím jsi tam vlastně jel?** Já jsem tam poprvý jel s úplně čistou hlavou a vůbec nevěděl co mám čekat. Jako s žádnýma předsudkama. Jako jediný, co pro mě bylo, že jsem věděl, že tam bude prostě přechod žhavýho uhlí a to je všechno, nic jinýho sem vlastně jakoby nezmiňoval, něco sme si možná přečetli, nebo něco mi Hanka řekla, ale nijak jsme to detailně neřešili, nečetl jsem žádný recenze, nebo co mě tam čeká, nebo na co bych se měl připravit, prostě sem tam jel a co přijde přijde. **A měl jsi třeba strach? Nebo co jsi tak jako cítil?** Hele jako spíš sem byl zvědavěj, jako napoprvé jsem byl spíš zvědavěj, když sem tam jel, tak jsem tam jel docela natěšenej, jako zvědavěj, co se bude dít a tak, ale potom, když sme už byli tam a některý ty věci se řešily, třeba ten strach a tadyto, tak v průběhu toho kurzu jsem dostával strach, ale ne z toho přechodu toho uhlí, to jsem strach neměl, to jsem prostě... tu fyzickou část jsem dokázal jakoby akceptovat jo, nebo ta fyzická část pro mě nebyl ten problém, spíš ta psychická jakoby to otevřít se někomu, řešit ten svůj strach, řešit ty věci dohromady s dalšíma 50 lidma jo, něco říct veřejně to byl pro mě jakoby... tam už sem se začínal jako trochu bát, jestli to mám říct, nemám říct a tak, ale když sem jel tam, tak sem jel s čistým štítem spíš natěšenej jestli to zvládnou nebo ne, protože sem opravdu nevěděl, co mě čeká, ale vždycky, když řekl Matouš dopoledne, co budeme dělat, co se bude dít a tak, tak mě třeba chytnul strach... hele budu moct o tom mluvit, nebo řeknu to dobře, špatně. Víš jako takový ty psychický... z té fyzický části sem vůbec strach neměl, jako že bych měl přejít uhlí, to mě nevadilo. **Takže třeba jako potom, když nastal ten moment, když jsi byl jako před tím kobercem, jak tomu říkaj, tak**

jsi... přemýšlel jsi nad něčím? Ne. Tam poprvý, jak jsem říkal... poprvý ta chůze, ten první přechod jsem cejtil, to nevím jestli absolutní, ale tam jsem centil to flow. Prostě leží to přede mnou no přejdu to normálně víš, jako neřešil jsem jako spálí mě to, nespálí mě to, prostě jsem v klidu, normálně jdu, víš, jako kdybych šel, jako bylo to pro mě najednou... v tu chvíli ten první přechod byl hrozně automatickej, hrozně přirozenej, nevěděl sem, nebo bylo to pro mě jakoby... dostal jsem se do situace, kdy to pro mě nebylo nic děsivýho, prostě sem cejtil, že to přejdu jo a když to nepřejdu, tak se nic neděje jo, v takovym stavu, jako trošku něco mezi je mi to jedno a já to zvládnou, ale když to nezvládnou, tak se nic neděje, něco takovýho **no a v tom momentě kdy jsi přešel, když jsi to měl za sebou, to bylo jaký?** Hele to bylo hrozně... mě to jako překvapilo, bylo to pro mě překvapení, že to šlo hrozně lehce, že jsem jako najednu stranu úžas z toho, že dokážeš, přejít oheň, aniž by tě to spálilo, na druhou stranu... **Takže z takovýho toho flow tě to zase vrátilo zpět?** Jo jo trošku mě to koplo jakoby zpátky, že jsem to začínal hodnotit, že jsem začal používat racionální, nebo prostě jako nějakou jako hodnotící část, že najednou prostě jako... tyjo já jsem to zvládnul prostě jako nic to není a najednou jsem z toho flow jako vyskočil, mě to vyhodilo asi možná i tím že tam bylo spousta lidí a dělo se tam toho hodně, třeba kdybych byl možná sám, nebo jenom v pár lidech, tak možná by to bylo jiný, možná i ten tlak tak jak tam chodili jakoby jeden za druhym, bylo to takový jako organizovaný tak možná že i to jakoby, víš, že kdybych to mohl přejít a pak neřešit to a chvíli si někde třeba sednou nebo něco, víš, tak bych to možná udržel dýl, ale třeba ne a jako to prostředí, i to, že sem to začal hodnotit, mě najednou vykoplo zpátky. **Takže nějakej třeba úžas a takovýhle věci?** Tak jasně, to tam bylo, prostě takovej ten úžas, jo zvládnul sem to, možná trochu ztráta pokory, jako že to vlastně nic není. **No a když si to pak šel podruhý jako v tom stejnym kurzu?** No tak tam už sem právě jako, když bych to měl porovnat s tím prvnim, tak tam sem právě ztratil trochu tý pokory a už jsem řešil jako jiný věci, už jsem se do toho flow zpátky jako nedostal, už jsem cejtil, že to bylo jiný, už to bylo jako jo... tak teď to přejdu ještě jednou, ale už sem si říkal jako půjdu pomalejc, půjdu rychlejc a už jsem začal řešit věci... prostě jo, zkusim to pomaleji jestli to půjde, nebo zkusim to rychlejc, jo už sem jakoby v tom nebyl. Ne že bych byl úplně nějak vedle, úplně mimo z toho flow, ale už jsme nebyl oproti tomu prvnímu... to byl velkej rozdíl. **No a když se podíváš takhle jakoby zpětně, co ti to dalo? Jak bys to hodnotil?** Určitě jako ten kurz jako takovej mě nabyl na další půlrok dopředu, ale určitě mi to rozšířilo pohled na to, co dokáže lidský tělo a mysl, protože jsem cejtil, že to není jenom jakoby, že to není jakoby samotný tělo, který to prostě přechází, nebo prostě který něco dělá, což mě jako utvrdilo, nebo což mi jako potvrdilo takový ty historky jako, kdy jako... který se tam vyprávěly žejo, když to šli jako ženatý lidi a se psem a bez psa a v zapařenejch ponožkách, botách a takovýhle

jakoby věci, takže sem jakoby zjistil že to není, že to vlastně mi to utvrdilo, nebo jakoby nakoplo, nebo jako ukázalo směr, nebo jakoby utvrdilo v tom směru, že hlava a tělo spolu spolupracují a jedno bez druhého jako nefunguje. Vlastně to, že jenom to samotný tělo to prostě nepřejde, že potřebuješ se naladit v hlavě... svojí mysl na určitéj stav, kterej není trans, neřekl bych tomu trans, ale na určitéj stav, kde to tělo na to raguje a dokáže na tu situaci se jakoby připravit a dokáže tu situaci jako zvládnout. V podstatě najednou jsem dokázal vnímat takový ty věci typu, jakože že když se říká, když máš strach, nebo když jsi v nějaký silný emocionální situaci, tak dokážeš, jako že já nevim... ženská dokáže přeskočit dva metry vysokej plot, dokáže zvednout auto, když to přeženu a tak... Prostě spolupráce tý hlavy s tím tělem, mě to jako v tom utvrdilo, že to je to, kde mají lidi limit ne to, že to tělo to nezvládne, nebo že ta hlava to nezvládne, ale v tom propojení tady těch dvou složek. Vlastně mě to možná nakoplo úplně na jinou kolej, nebo jinej směr, nebo jakoby ještě mě to posunulo dál v tom, co dělám, čím se chci zabývat a jak přistupuju k lidem v tý své práci a jakým směrem bych chtěl tu svoji práci jako ubírat. Určitě... jakoby určitě to byl jeden z prvotních impulzů k tomu, co dělám dnes, k tomu jak přistupuju ke svým klientům a jak s nimi pracuju. **A ty děláš teda jakoby trenéra?** Sportovní a pohybový koučování. Vlastně spojuju mentální a fyzickou složku v tréninku, protože ta fyzická složka je pro mě dávno... už jakoby to dělá každej a je vyčerpaná a má svoje limity, bez toho, aniž bys tam zapojil tu psychickou složku. Proto je dneska každej, nebo většina sportovců přetrénovaná a spoustu zranění a tak dále, protože ten fyzický limit bez toho psychickýho rozšíření je docela velmi nízko, nebo ne jako nízko, ale ten dokážeme jako docela dobře rozvinout jo. Ty trenéři ví jak na to, ty lidi ví, jak na to... prostě kolik opakování, jaký dávky v jakým období a tak dále, ale zapomínaj na to, že ta hlava v tom hraje nezastupitelnou roli. Můžeš bejt ve finále... jo proto jakoby spousta lidí dokáže v tréninku odehrát cokoli, jsou to tréninkoví hráči, jak já říkám, ale potom přijde zápas a jsou úplně marný jo a to jsou jako ty limity, který já se snažim jako smazat. Samozřejmě je to jak trénuju lidi, jak fyzicky tak ale i psychicky. Prostě spojení tady těch dvou složek dohromady jakoby máš sportovního psychologa a kondičního trenéra, tak já bych řekl, že sem něco jako mezi. Takovej jako komplex. **Dá se teda něco říct že se po tom přechodu něco změnilo?** Jo jo určitě spousta lidí... Vlastně po tom prvním já sem skončil v práci. Já sem skončil ve fitku... no jasně jsme byli v červnu na uhlí a já sem v srpnu končil v práci, takže já sem „přešel“, protože spousta lidí to tam říkala, já sem se tomu pak smál. Spousta lidí říkala, že opustilo svojí práci po tom přechodovým rituálu a já sem jí opustil... že jsem řekl... spousta věcí dohromady, ale řekl jsem, že takhle to nechci dělat, že takhle mě to nebaví a vlastně sem odešel z práce, kde jsem dělal asi rok a tři čtvrtě, takže to byla jedna z velkých

změn, jeden z velkých přechodů někam jinam, někam dál. No jo mi zas spousta věcí
vyběhla v hlavě teď, když to vyprávím takhle jako někomu zpětně.

7. ZDROJE

- BELL, Catherin
Ritual: Perspectives and Dimensions, Oxford University Press, Cary 2009
- BENOIST, Luc
Znaky, symboly a mýty, Victoria Publishing, Praha 1995
- BOWIE, Fiona,
Antropologie náboženství, Praha: Portál 2008.
- BUDIL, Ivo T.
Mýtus, jazyk a kulturní antropologie, Triton, Praha 1995
- COULANGES, Fustel de,
Antická obec, Praha 1997
- DISMAN, Miroslav
Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele, Karolinum, Praha 2002,
- ELIADE, Mircea
Mýtus o věčném návratu, Oikoymenh, Praha 2009
- ELIADE, Mircea
Iniciace, rituály, tajné společnosti: mystická zrození, Computer Press, Brno 2004.
- EZZEDDINE, Petra, HEŘMANSKÝ, Martin, NOVOTNÁ Hedvika, SEIDLOVÁ, Gabriela, ŠŤOVÍČKOVÁ, Magdaléna, VAŇKOVÁ, M,
Etika výzkumu, E-learningový kurz, Univerzita Karlova, Úvod do společenskovedních metod, Dostupné z:
<http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614> 20.4.2014
- GARRAT, Ted
Sporting Excellence: Optimising Sporst Performance Using NLP, Crown House Publishing Limited, Bancyfelin, Carmathen 1999
- GENNEP, Arnold van
Přechodové rituály, NLN, Praha 1996
- GOODY, Jack
Myth, Ritual and the Oral, Cambridge University Press, Cambridge 2010
- HEŘMANSKÝ, Martin
Činky, sichry, banánky: Piercing v kultuře pražské středoškolské mládeže, Disertační práce, Praha 2012
- HEŘMANSKÝ, Martin

Kvalitativní analýza dat, E-learningový kurz, Univerzita Karlova, Úvod do společenskovedních metod, Dostupné z:

<http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614> 20.4.2014

- HENDL, Jan
Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace, Portál, Praha 2005
- HUDEČKOVÁ, Lucie – Význam rituálů v životě rodiny 21. století, Diplomová práce, Masarykova univerzita, Brno 2009
- KAUFMANN-HUBEROVÁ, Gertrud
Děti potřebují rituály, Portál, Praha 1998
- KLAPILOVÁ, Kateřina,
Dotazník jako způsob sběru dat, E-learningový kurz, Univerzita Karlova, Úvod do společenskovedních metod, Dostupné z:
<http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614> 20.4.2014
- MURPHY, Robert F.
Úvod do kulturní a sociální antropologie, Slon, Praha 2010.
- NOVOTNÁ, Hedvika
Výběrové strategie, E-learningový kurz, Úvod do společenskovedních metod
- ŘÍČAN, Pavel
Cesta životem, Panorama, Praha 1989
- TURNER, Victor
Průběh rituálu, Computer press, Brno 2004
- RAPPAPORT, Roy A.
Ritual and religion in the Mekong of humanity, Cambridge Univeristy Press, Cambridge 2005.
- VAŇKOVÁ, M., Verbální techniky dotazování, E-learningový kurz, Univerzita Karlova, Úvod do společenskovedních metod
<http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614> 20.4.2014
- Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích: 1. vydání. Praha: Nakladatelský dům 1997 str. 684
- <http://www.cestypsychotroniky.cz/index.php/souvislosti/174-chuze-po-ohni>
- <http://www.citace.com/>
- <http://www.evalabusova.cz/media/ritualy.php>
- <http://www.firewalking.cz/2010/03/14/fenomen-firewalking/>
- <http://www.gymnasion.org/archive/article/ritual-co-dela-cloveka-clovekem>
- <http://skridla.arcs.cz/>

